Malines ce 28/I/70

Monsieur Surmont

Gand

J'ai l'honneur de vs envoyer inclus le No. 132 de mon dernier Catalogue avec l'espoir que vs en serez content. je regrette que le no. 1077 était vendu a l'abbaye de Grimbergen.

Vs recommandant la lecture de mes Catalogues anterieurs & postérieurs je vs prie de me croire Monsieur Votre dévoué Serviteur

J. J. L. VandenBemden

PRAEL-TREYN,

PLEGTIGHEDEN, VREUGDE-FEESTEN EN VERCIERINGEN

VAN HET VYFTIG-JAERIG

JUBILÉ

DER MARTELIE VAN DEN

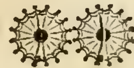
HEYLIGEN RUMOLDUS,

APOSTEL EN PATROON DER STAD

Mechelen.

MDCCCXXV.

Waer by gevoegd is een kort begryp van het leven van dien H. Martelaer; eenen Oog-slag op Mechelen, etc. etc.

TE MECHELEN,

By VAN VELSEN-VAN DER ELST, boekdrukker en boekverkooper aen de Yzere Leéne.

PLAN DER STAD MECHELEN

Met alle de Gebouwen, Kloosters en Gestichten, dewelke aldaer in het jaer 1775 (*) in wezen waeren.

AENWYZER VAN HET PLAN BINNEN DE STAD.

1 Lovensche of Hanswyck-poort.
2 Oude-Brussel-poort.
3 Brussel poort.
4 Adeghem of Gendsche-poort.
5 Winket oft Water-poort.
6 Antwerpsche poort.
7 Koey-poort.
8 Neckers-poel of Diestersche-poort.
9 Riviere de Dyle.
10 — de Melaene.
* — de Hair-gracht.
11 — het Vlietjen.
12 De Water-Molens.
13 Fonteyne-brug.
14 Groot-brug.
15 Kraen-brug.
16 Winket-brug.
17 Groote merkt.
18 Wolle-merkt.
19 Vee-merkt.
20 Boter merkt.
21 Leêr-merkt.
22 Koôrn-merkt.
23 Visch-merkt.
24 Yzere-Leên.
25 St.-Rombouts-kerk.
26 O.-L.-V.-kerk.
27 St.-Jans kerk.
28 Oude St.-Peeters-kerk.
29 St.-Catharina kerk.
30 Hanswyck-kerk.
31 Pitzenborg.
32 Het klooster der Minnebroeders, nu het magazyn van fouragie.
33 — der Augustynen.
34 — der O.-L.-V.-Broeders.
35 — der Cellebroeders
36 Aertsbisschoppelyk Seminarie.
37 Het klooster der Capucienen.
38 Invalieden-huys.
39 Vaders van het Oratorie.
40 Het klooster der Carmelieten.
41 — der Predik-heeren, nu arsenael der artillerie.
42 Het klooster van Blydenberg.
43 O.-L.-V.-Gasthuys.
44 Groot-Beggyn-hof.
45 Het klooster der Ziekelieden.
46 — van Leliëndael, nu oud-mannen en wees-huys.
47 Kleyn-Beggyn-hof.
48 Het klooster van Muyzen.
49 — van Bethanien.
50 — van Thabor.
51 — der Zwarte-Zusters.
52 — der Clarissen.
53 — der Theresianen.
54 — der Ryke Claren.
55 — der Marollen.
56 — der Ursulianen.
57 — der Apostolinnen.
58 — der Cluysinnen.
59 Passanten-gast-huys, nu garnizoens infirmerie.
60 Gods-huys der H. Dryvuldigheyd.
61 — van St. Peeters.
62 — van Ste. Barbara.
63 — van Oliveten.
64 St. Josephs-huys, nu stads-kollegie.
65 Gods-huys van Maria-Magdal.
66 — van de Puttery, nu publiek werk-huys.
67 Schoóle van O.-L.-V. der Engelen.
68 Kapelle van den H. Geest.
69 — van den H. Jacobus.
70 — van den H. Martinus.
71 — van Ste. Anna.
72 — van den H. Rumoldus.
73 Aerts-bisschoppelyk paleys.
74 Stads-huys.
75 Grooten-raed, nu regtbank van eersten aenleg.
76 Oud-Paleys, nu Teeken-Akademie.
77 Vleesch-huys.
78 Stads-Halle.
79 Hof van Hoogstraeten.
80 Arsenael.
81 Artillerie-magazyn.
⊙ Wagt-huys van het magazyn.
82 Kanon-gietery.
83 Kanon-boordery.
84 Kryghs-Akademie.
85 Kaserne van voet-volk.
86 Kaserne van Ruytery.
87 Berg van Bermhertigheyd.
88 Latynsche schoól.
⌘ Kerk der gewezene Jesuiten, nu St.-Peeters-kerk.
89 Den Theater.
90 Refugie van Everbode.
91 — van Tongerloo.
92 — van Grimbergen.
93 — van St.-Bernaerds.
94 — van Roozen-dael.
95 Gilde van den Ouden-Kruys-boóg.
96 — van den Jongen Kruys-boóg.
97 — van de Coloveniers.
98 — van den Hand-boóg.
99 — van de Schermers.

BUYTEN DE STAD.

A Lovenschen Steenweg.
B Gast-Huys-Kerk-hof.
C Weg op Hofstade.
D Lovensche Vaert.
E Steen-weg op Brussel.
F Steen-weg naer Hombeéck.
G Weg op Dendermonde.
H Gehucht Winket.
I Beggyne-Weyden.
K Steen-weg op Antwerpen.
L Weg op Lier.
M St.-Nicolaes Kerk-hof.
N St.-Rombouts Born-put.
O Weg op Diest.
P Kapelle van Neckers-poel.
Q De Borcht.
R Het Zand.

(*) Men heéft hier het oud plan van de stad gegéven, om dat men in het zelve vind al wat nu de stad behelst in gebouwen en gestichten, en daer en boven de geéne 'er voórtyds waeren.

Excudit J. F. Van-der-elst *Berlin sculp.*

OOG-SLAG

Op Mechelen.

HAEREN TEGENWOORDIGEN STAET.

Mechelen, tweede arrondissement der provincie Antwerpen, ligt in het midden der groote baen van Brussel op Antwerpen, tusschen deéze twee steden, Dendermonde, Diest, Loven en Lier; zynde omtrent even verre gelegen van alle deéze plaetsen, dewelke rond haer eenen kring maeken. Zy heéft omtrent de negentien duyzend inwoonders.

De riviere *de Dyle* en verscheyde kleyndere waters doórloopen de stad, het welk haer met de aengenaeme locht, de breedte der straeten, de schoone gebouwen, haere zuyverheyd, den vreédzaemen en lieftalligen aerd haerer inwoonders, zeer aengenaem maekt.

Haeren naem eertyds geschreéven *Malina* zegt men voorts te komen uyt *maris-linea* (scheyding of eynde der zee), zoo het scheynd, om dat maer tot in Mechelen oft tot eene uer boven de stad, het water-gety loopt.

Mechelen heéft verscheyde bynaemen gehad; onder andere is zy de *schoone* genaemd geweést om haere netheyd.

Omtrent het jaer 1300 kreég zy den naem van *strydbaere*, om de kloekmoedigheyd die haere inwoonders dien tyd in verscheyde voórvallen getoond hadden.

Naer dat den grooten raed in de zelve was geplaetst, wierd zy genaemd de *voórzigtige*.

Het jubel-jaer het welk den paus Nicolaus den vyfden, op het byzonder verzoek van Philippus-den-goeden, aen haer in het jaer 1450 verleend had, dede haer den naem van *gelukkige* draegen, en dit niet zonder reden; den jubel-tyd begonst van op den 23 april 1451 en eyndigde met den laetsten october van het-zelve jaer; geduerende geheel dien tyd, was den toeloop van volk zoo groot, dat men aen sommige poorten van de stad was verpligt geweést eene scheyding te mae-

ken , waer van den eenen kant diende voór de inkomende, den anderen kant voór de uytgaende persoonen. Het scheynt ook zeker te zyn dat met het geéne deéze feest aen de stad heéft opgebragt St. Rombouts toren gebouwd is. Philippus en Isabella met hun hof en geheel den adel van het land, waeren te Mechelen onder deéze plegtigheden.

Den paus Alexander den derden heéft boven dien aen Mechelen den naem van *zalige* gegeéven.

Naer haere verheffing tot graefschap in 1490 zegde men: *Mechelen in trouwen vast*; *in fide constans.*

Mechelen heéft bynae eene ronde gedaente, en is omringeld doór eene zeer aengenaeme wandeling van omtrent eene uer grootte, nevens de welke schoone en breede water-gragten, haer van het vlakveld afscheyden.

De stad heéft zeven poorten leydende naer Brussel, Vlaenderen, Antwerpen, Lier, Diest, Loven en andere plaetsen.

Zeven, alle schoone en merkweêrdige kerken vercieren haer; te weéten: de metropolitaene kerk van St. Rombouts, de O.-L.-V. kerk, die van St. Peeter en Pauwel, van St. Jan, van Ste Catharina, van O.-L.V. van Hanswyck, en de Beggyne-kerk.

Volgens het gevoelen der schryvers, zou de metropolitane kerk begonst geweést zyn ontrent 960; zy is geëyndigd geweést in 1452. In 1491 wierd in deéze kerk doór Philippus-den-schoonen eene vergaedering van het orde van het gulde Vlies gehouden en 14 ridders benoemd, waer onder Hendrik den zevensten, koning van Engeland en Frederik den derden, Roomschen keyzer.

Deéze kerk heéft eenen vermaerden toren waer van den eersten steen is geleyd in 1452 doór Joannes van Muysene, commune-meester van Mechelen. Deézen toren heéft 375 voeten hoogte en indien hy had voltrokken geweést volgens het plan daer van zynde, zoude hy 500 voeten hoogte gehad hebben. In den toren is eenen schoonen beyaerd ofte klokke-spel. Aen iederen der vier kanten van den toren is eenen uer-wyzer hebbende 144 voeten omloop. Lodewyk den XV koning van Vrankryk, naer de stad ingenomen te hebben in 1746, heéft tot op het opperste van den toren geweést.

Mechelen heéft een aerts-bisdom met primatie in het Nederland, ingeregt doór Z. H. den paus Paulus den vierden in 1559 doór het toedoen van Philippus den tweeden, koning van Spanjen; den cárdinael *Antonius Perenottius de Granvelle* is 'er den eersten aerts-bisschop geweést. Heden word den aerts-bisschoplyken stoel met zoo veél luyster als wysheyd bekleed doór zyne doórlugtige Hoogheyd

Franciscus-Antonius, prince van Méan, dien zyne wooning heéft in het voórdeézen huys van den president van den grooten raed (1).

Het aerts-bisschoplyk seminarie, het welk aenzien word als de byzonderste *schoól* van godsgeleerdheyd in het Nederland, is ingeregt geweést in 1596 doór de zorgvuldigheyd van Matthias Hovius.

Er zyn in Mechelen twee latynsche schoólen; de eene het stedelyk, de andere het aerts-bisschoplyk collegie, de welke beyde eene zeer goede faem hebben, en welkers lessen doór veéle vremde jongelingen bygewoond worden.

Mechelen heéft eene Akademie van Teeken- Bouw- en Beéldhouw-kunde, begonst den 21 november 1772 en den 13 november 1773 goedgekeurd en bevestigd dóor zyne koninglyke Hoogheyd den prins Karel-Alexander van Lorreynen, gouverneur-generael der Nederlanden, den welken dezelve onder zyne bezondere bescherming heéft genomen. Van dien tyd heéft zy tot over eenige jaeren den titel van *Koninglyke Akademie* gedraegen De lessen worden 'er doór dry professors gegeéven.

Mechelen heéft eene regtbank van eersten aenleg met vier regters.

Zy heéft twee vrede geregten.

Het magistraet of plaetselyk bestuer bestaet uyt 18 leden, waer onder eenen borgemeester, 3 schepenen; met eenen secretaris.

De stad heéft twee schoone en groote casernen, beyde ten koste der inwoonders gebouwd in 1756 en 1757, als nu gebruykt doór het regiment ligte dragonders n.° 5. In het jaer 1824 heéft de stad tot dienst van het garnizoen eene overdekte manegie doen opmaeken.

Den byzondersten koophandel van Mechelen bestaet in kant-werken, hoeden, wolle-sargiën, stoelen en leér; in alle deéze artikels is zy zeer vermaerd; weékelyks is 'er ook eene groote merkt in vlas en lynwaet.

Ten aenzien van de uytgestrektheyd en de bevolking der stad, kan men 'er geene vinden waer zoo veéle gelegentheden zyn, om met alle de omliggende plaetsen te handelen of naer de zelve te reyzen; men rekend dat 'er dagelyks vier à zes-endertig postwagens te Mechelen aenkomen, of van daer vertrekken.

---

(1) Men hersteld nu, om doór den aerts-bisschop gebruykt te worden, het voórmaelig aerts-bisschoplyk paleys; den grond van het zelve is gekogt doór *Matthias Hovius*, derden aerts-bisschop, den welken aldaer zyne wooning had doen bouwen. Den cardinael Thomas Philippus de Alsatia, negensten aerts-bisschop heéft in de plaets van den eersten, den bouw die heden nog in wezen is, doen stellen; het werk wierd begonst in 1717, en voltrokken in 1759.

BEGINSELEN VAN MECHELEN.

Haer beginsel is onbekend, doch is het zeker dat in de achste eeuw deéze stad reeds van belang was, mits men ziet dat in 753 de bestiering der zelve, voor gifte, en tot belooning van kloeke daeden en getrouwigheyd, doór *Pipinus* bygenaemd *le bref*, koning van Vrankryk, aen zynen neéf den graef Ado is geschonken geweést.

In dien tyd was Mechelen niet dan van eenen kant van de Dyle, waer nu de O.-L.-V. kerk is, bebouwd; daer naer heéft men den anderen oever begonst te bewoonen; dit heéft merkelyk toegenomen in het begin van de negenste eeuw; ontrent het jaer 1300 mag men zeggen dat Mechelen is voltrokken geweést; alsdan waeren reeds de poelen waer nu den Ham en de huydevetteryen zyn, gevuld en bebouwd.

In dien tyd was de stad zeer bevolkt, de vermaerde en menigvuldige laken-maekeryen waeren alsdan te Mechelen geplaetst; de arbeyders van die fabrieken waeren in zoo groot getal dat zy in 1361 zich van de stad meester gemaekt hebbende, aen de overige inwoonders, omtrent de veertien dagen geduerende, de wet gaven.

HEERSCHAPPY OVER MECHELEN.

Onder den graef *Ado* was het opper gebied over Mechelen, aen Pipinus, daer naer aen Karel-den-grooten; in 780 is de stad by deeling gevallen aen Karel-den-kaelen; ontrent 900 wierd zy aen de kerk van Luyk gegeéven en doór de Berthouders in haeren naem bestierd; daer naer hebben de Berthouders doór overeenkoómst met de kerk van Luyk, het regt van *Beschermers* van Mechelen bekomen. In 1333 wierd het gebied en beschermers-regt van Mechelen aen Lodewyk graef van Vlaenderen verkogt, doór den bisschop van Luyk voór het eerste, en doór Sophia Berthout voor het tweede; doór de vereeniging van Philippus de Valois met Margarita, kleyn-dogter van den gezeyden Lodewyk van Vlaenderen, kwam Mechelen onder de heerschappy van het huys van Bourgogniën; Philippus-den-goeden maekte van Mechelen met haere heerlykheyd, eene byzondere provincie, wordende alsdan de 17de provincie der Nederlanden. Doór het houwelyk van *Maria*, eenig kind van Karel-den-stouten, met Maximiliaen, aerts-hertog van Oostenryk, zoón van den keyzer Frederik den derden, wierd de provincie van Mechelen aen het Oostenrykschs gebied gevoegd; hunnen zoón Philippus-den-schoonen, bragt haer aen de kroon van Spanjen, doór zyne vereeniging met *Joanna*, dogter van den koning van Arragon; doór het tractaet van peys te Utrecht in 1713 gemaekt, wierd deéze provincie voór altyd aen het huys van Oostenryk afgestaen; in july 1794 de stad doór de Fransche ingenomen zynde, is onder hun gebied gebleven tot in february 1814, wanneer de vereenigde mogendheden deéze stad in bezit hebben genomen.

RELIGIE EN GEESTELYK GEBIED.

Van ouds wierden te Mechelen de afgoden aenbeden, byzonderlyk *Venus*; en *Jupiter*, onder den naem van *Nackker* (nagt-heer); hier af heéft een voorgeborgte van de stad den naem van *Neckers-poel* behouden.

Het scheynt dat den H. *Lambertus*, bisschop van Tongeren, ontrent 687 den eersten in Mechelen en de omliggende plaetsen, tot de bekeering der volkeren heéft gearbeyd; men zegt dat de O.-L.-V. kerk door hem is gewyd geweést

Eenigen tyd naer zyne dood zyn de Mechelaers wederom tot de afgodery gekeerd, tot dat den H. *Hubertus*, eersten bisschop van Luyk, en naer hem den H. *Rumoldus*, ten tyde der bestiering van den graef *Ado*, met zoo veél aenhoudendheyd het geloof hebben verkondigd, dat den dienst der afgoden teenemael is uytgeworpen geweést; sedert zyn zy standvastig in hun geloof gebleven, en waeren onder het geestelyk gebied van den bisschop van Cameryk, tot 1559, tydstip der opregting van het aerts-bisdom van Mechelen.

ONGELUKKEN.

Mechelen heéft dikmaels tegenspoed onderstaen, bezonderlyk in 882 wanneer zy doór de noórdsche volkeren teenemael verwoest is geweést, zoodaenig dat zy zelfs de gedaente van eene stad niet meer behouden had; twee-mael daer naer heéft zy omtrent het zelve lot gehad; in 1572 den 2 october en de zes volgende dagen, wierd zy aen de spaensche soldaeten, de welke sedert langen tyd geene betaeling ontfangen hadden, tot buyt gegeéven; geene pen kan beschryven hoe schrikkelyk als dan de stad is geplunderd en van alles beroofd geweést: over dit ongelukkig geval wierd gemaekt het volgende tal-versken:

MeCheLen zaL ten eeWIghen daghen
den tWeéden daCh oCtobrIs beCLagen.

De plundering van 9 april 1580, gezeyd *de engelsche furie*, was niet minder, te weéten in aenzien van het geéne de Mechelaers noch bezaten. De borgers wierden niet alleen van hun goed beroofd, maer een groot deel verloren hun leven; men kan zig inbeélden wat deéze plundering is geweést, als men denkt, dat de klokken der kerken, de graf-steenen, en zelfs de steenen, de welke tot het voltrekken van den toren bereyd waeren, zyn geroofd en vervoerd geweést.

In 1342 verslinde het vuer meer dan 800 huysen in de stad; den brand duerde over de twee dagen en twee nagten. Er is nog schrikkelyken brand ontstaen in de jaeren 1375 en 1462.

Op 7 aug. 1546 tusschen 10 en 11 ueren des nagts was 'er een zwaer onweder;

in eenen toren by de Zand-poorte (1) wierden doór den blixem meer dan 2000 tonnen fyn buspoeder ontsteken, waer doór de Zand-poorte met haere fondamenten en alle de omliggende gebouwen in de locht zyn gesprongen; de diepe en breede water gragten die daer omtrent waeren wierden uytgedroogd; al wat tusschen den omloop van 300 schreéden stond wierd beschadigd; de schade bepaelde zig niet alleen aen de omliggende huyzen en gebouwen, maer de opgeworpene steenen veroorzaeckten doór het vallen nog zeer veél hinder, zelfs in de afgelegendste deelen van de stad; men kan nog dusdanigen steen bezigtigen aen het huys genaemd *den Spiegel* op de Kore-merkt; eenen anderen bevind zig met een opschrift in den agter-muer van St. Jans kerk; doór dien schroomelyken voórval hebben 200 menschen het leven verloren; 600 zyn gekwetst geweést.

Mechelen heéft verscheyde mael doór overstroomingen van water beschadigd geweést, bezonderlyk in de jaeren 1261, 1370, 1374, 1395 en 1470.

In 1181, 1372 en 1395 was 'er aerd-beéving; in 1181, 1315, 1362 en 1459 groot tempeest; dieren tyd en peste in de jaeren 1182, 1315, 1400, 1438, 1578 en 1598.

De staets omwentelingen op het eynde der 18de eeuw, hebben niet min dan de vier elementen, aen Mechelen nadeelig geweést, doór het verlies van alle haere voórige privilegien en verscheyde voórnaeme stichten, als den grooten-raed, de commandery van Pitzenborg, de generale wapen-makery, het groot krygs-magazyn, de artillerie-schoól, het invalieden-huys, en verscheyde andere. Als Mechelen alle deéze stichten bezat, kon zy onder de bezonderste steden van het Nederland gerekend worden.

LOF DER OUDE MECHELAEREN.

Mechelen is altyd getrouw en standvastig aen haere vorsten gebleven, byzonderlyk van dien tyd af dat zy onder het huys van Bourgognien is gekomen; om deéze reden wierd zy altyd van haere vorsten bemind; dit bewyzen alle de voórdeelen, gunsten en privilegien die zy op verscheyde tyden van de zelve bekomen heéft; haere privilegien waeren zoo menigvuldig, dat zy daer om van haere nabueren benydigd wierd, en dat men in de nabuerigheyd het een geluk achte van te Mechelen geboren te zyn. Wy zullen hier aenhaelen eenige der privilegien de welke de stad van haere vorsten bekomen had; in 1303 verleende den hertog Jan den tweeden vrydom van de belasting, de welke hy op alle zyne andere landen stelde, en dit om de hulpe die de Mechelaers hem geboden hadden in 1302, in den oorlog van Cortryck.

(1) De Zand-poorte heéft gestaen tusschen de Diestersche en de Lovensche-poort, ontrent de plaets waer nu de ruyters caserne is.

In 1409 wierden doór hertog Jan, met toestemming van Karel den zesden, koning van Vrankryk, en Sigismundus, roomschen keyzer, te Mechelen twee jaermerkten ingesteld, ider van 14 dagen beginnende de eene op Hemelvaert-dag, de andere te Bamis; en om deéze jaer-merkten te begunstigen was 'er toegestaen dat alle kooplieden tot die merkten komende, te rekenen van veertien dagen voór tot veertien dagen naer die kermis-dagen, vry mogten reyzen, zoo voor hunnen persoon, als voór hunne goederen; zy mogten zelfs geduerende dien tyd, niet dan in eenige uytgezonderde gevallen, aengehouden worden; deézen vrydom van persoon en goederen en bezondere bescherming had niet alleen plaets, in de landen over de welke den hertog Jan heerschte, maer wel ook doór geheel Vrankryk, geheel het Luyks gebied en de graefschappen van den hertog Willem van Beyeren.

In 1475 de Mechelaers zich klockelyk gedraegen hebbende in de belegering van Nuys, verkregen zy van den hertog Karel-den-stouten, vrydom van tol in alle zyne landen, den tol van Grevelingen alleen uytgezonderd.

In 1489 heéft Maximilianus den eersten, Roomschen koning, de Mechelaers ontslagen van den royer-tol te Rupelmonde; korts daer naer hebben zy nog bekomen dat alle hunne goederen, waer zy ook mogten gelegen zyn, vry wierden van alle lasten, aiden en subsidien; de ontslaging van den tol van Grevelingen den welken den hertog Karel korts te vooren uytgezonderd had, wierd hun alsdan ook toegestaen; alle deéze privilegien wierden goedgekeurd en bevestigd doór den keyzer Frederik den derden, vader van Maximilianus, den welken daer en boven doór zyne patent-brieven gegeéven uyt Lintz den 10 january van het volgende jaer, *Mechelen in een edel en eeuwig ryks graefschap* opgeregt en verheven heéft, en bevolen dat by de Mechelsche wapen, de welke bestond uyt dry roode staeken, (1) zoude gevoegd worden den zwarten Arend met uytgespreyde vleugels, zoo ende gelyk den Roomschen koning den zelven in zyne wapens droeg.

De patent-brieven die de bovengemelde privilegien en voórdeelen hebben toegestaen, spreéken alle met zoo veél lof en agting van Mechelen, dat het bynae onmogelyk zou zyn 'er de vleyende uytdrukkingen van te vermeerderen; dit werk geene meerdere uytgestrektheyd toelaetende, zal men hier alleenelyk byvoegen den bovengemelden brief van 10 january 1490, uytgeschreven naer het origineél, het welk in de archieven deézer stad berust, en luyd als volgd:

» Fredericus divina favente clemencia Romanorum imperator semper augustus
» . . . . . Ad perpetuam rei memoriam. Et si imperatorie majestatis nostre benig-
» nitas, ex innatâ sibi clemenciâ, quibuscumque sacro Romano imperio subjectis
» libertatum et graciarum premia reddere consueverit, idque ex crediti nobis of-

(1) Als wanneer den koning van Arragon doór de hulpe van *Wauter Berthout-den-grooten*, van de Sarazynen, de welke *Wauter* in dry bloedige slagen overwonnen had, was ontslagen, beloófde den koning aen Berthout te verleenen al wat deézen hem zou gevraegd hebben; Berthoudt verlangde om tot wapen van Mechelen te dienen, dry van de 9 roode staeken de welke den koning in zyne wapen droeg; den koning zyn woórd verbonden hebbende, schonk de zelve, maer verklaerde dat hy liever zoude gehad hebben zyne dry schoonste steden aen *Berthout* af te staen.

» ficii ministerio prosequi teneamur : illos tamen in primis precipuis donis affi-
» cere et singularibus honoribus, dignitatibus et preheminenciis extollere debere
» dignos censemus, ymo eosdem in gremio nostre celsitudinis singulariter fo-
» vendos fore summo studio incendimur; quos innote fidei constancia, nullus
» novercantis fortune impetus à fide et observancia sacri Romani imperii remo-
» vere, aut aliquantisper aliorsum flectere valuit. *Sane fidem inviolatam et obse-*
» *quia indefessa quibus oppidum et totus sacri imperii districtus Mechliniensis*,
» ac nostra tempestate sese sacro imperio gratissimum exibuit, cum id solum
» serenissimi principis domini Maximiliani, Romanorum regis semper augusti,
» ..... Flandriam et totam fere Brabanciam potentissimos sue serenitatis hostes
» sustinuerit; et vitam et bona in ejus statum et honorem servandum, liberali
» vultu et animo expendere non dubitavit; non inmerito pensantes ac tantam il-
» lius oppidi et districtus fidem perpetuitati commendare cupientes, quo plane
» omnis etas, usque in consummacionem seculi, videat et agnoscat quantum sit
» quantumque honoris et fame inmortalis pariat, principis sui fidem servasse
» inviolatam et inconcussam. Nos non per errorem aut inprovide, sed animo
» deliberato sanoque nostrorum ac sacri imperii principum, comitum, baronum,
» et aliorum fidelium et subditorum nostrorum accedente consilio, ex certa scien-
» cia nostra et plenitudine imperialis potestatis prefatum oppidum Mechliniense
» et ejus districtum, à certis temporibus usque in hanc diem, solo dominii titulo
» gaudentem, in *nobilem et perpetuum comitatum* de novo creavimus, extu-
» limus, sublimavimus ac presencium tenore, creamus, efferimus et sublimamus,
» hoc imperiali edicto decernentes ut idem Maximilianus Romanorum rex, si-
» mul et illustris Philippus archidux Austrie, dux Burgundie ..... nepos noster
» carissimus, et omnes et singuli eorum heredes et descendentes ad quos legittimo
» successionis aut alio jure ipse districtus una cum oppido Mechliniense perve-
» nerint, hinc in antea futuris temporibus ab omnibus, comites Mechlinienses reputari
» appellari, teneri et honorari, et ipsi seipsos comites Mechlinienses existimare,
» scribere, et reputare; ipsi similiter ac ipsum oppidum Mechliniense omnibus
» dignitatibus, honoribus, titulis, juribus, preheminenciis et consuetudinibus gaudere
» et frui debeant quibus ceteri sacri imperii comites et eorum subditi freti sunt hac-
» tenus et cottidie pociuntur et fruuntur; legibus, statutis municipalibus, con-
» suetudinibus et aliis in contrarium facientibus, non *obstantibus quibuscumque*.
» Quo vero dictum oppidum Mechliniense caput districtus prefati, *pro meritorum*
» *suorum* erga Nos et sacrum Romanum imperium magnitudine, benevolenciam
» nostre cesaree celsitudinis magis agnoscat, *ejus solita insignia, videlicet scutum,*
» *divisionibus citrinis et rubeis, secundum longum intersectum, meliorare con-*
» *stituimus, adjicientes eidem integram Aquilam nigram, nulla sui parte minu-*
» *tam, sed cum extensis alis, tamquam ad volatum paratis, figuratam, omni-*
» *modo et forma, quo eadem Romanorum reges uti consueverunt;* ita ut ipsi
» Mechlinienses eodem scuto, aquila prefata in medio ejus collocata, in sigillis,
» annullis, clenodiis ac omnibus publicis et privatis actibus, uti antea facere
» consueverunt, uti et frui potuerunt contradiccione et impedimento *cessante quo-*

» *rumcumque*. Nulli ergo omnino homini liceat hanc nostre creacionis, sublimacionis, » ereccionis, melioracionis armorum decreti et derogacionis paginam infringere, » aut ei quovis ausu temerario contraire, sub pena nostre indignacionis gravissima » et mille marcarum auri puri, quas contra facientes tociens quociens contrafac- » tum fuerit, ipso facto se noverint irremissibiliter incursuros: quarum medieta- » tem imperialis fisci sive erarii residuam vero partem injuriam passorum usibus » decernimus applicari, presencium sub nostri imperialis majestatis sigilli ap- » pensiones testimonio litterarum. Datum in oppido nostro Lynntz die decima » mensis januarii anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo, regnorum » nostrorum romani quinquagesimo, imperii tricesimo octavo, Hungarie vero tri- » cesimo primo. »

Deéze privilegien en voórdeelen zyn gegeéven geweést om de getrouwigheyd, en diensten aen hunne vorsten beweézen en de laetste bezonderlyk, om het uytmuntende gedrag het welk zy gehouden hebben, terwylen den koning Maximilianus in egtenis was te Bruggen.

De Mechelaers hebben menigmael hunne kloekmoedigheyd betoond; wy gaen hier voórby de twisten tusschen hun ende nabuerige steden, de welke in de oude tyden menigvuldig waeren, en in de welke de Mechelaers dikwils met mindere magt hunne vyanden versloegen; in de oórlogen die hunne vorsten voerden, bekwamen zy altyd een groot gedeelte van den lof; in 1302, in den oórlog van Cortryk, vind men dat buyten de gemeyne soldaeten, 'er 18 edele ridders van Mechelen nevens de tente van den hertog, den welken zy verdedigde, dood bleven; in 1308 volgde zy den hertog Jan in den oórlog van Luyk, en waeren de eerste en de laetste in den kryg; in 1310 in de belegering van Zittard hebben zy de eerste zich allernaest de stad nedergeslagen; zy hebben dapperlyk gestreden in 1332 by Hellin; in 1397 in den oórlog van Gulick in Gelderland; in 1411 in den oórlog van Vrankryk, doór het inneémen van Ham; in 1436 te Luxembourg; in 1474 voór Nanci; in 1596 de stad Lier doór de rebellen ingenomen zynde, is doór die van Mechelen en Antwerpen verlost.

De Mechelaers waeren zeer vermaerd in de schiet-spelen; zelden hebben zy met andere gekampt, zonder de eerste pryzen te hebben bekomen.

Mechelen is het vaderland van veéle vermaerde en doórlugtige mannen; (de kortheyd van dit werk, laet niet toe de zelve hier op-te-haelen).

Van eenige openbaere gestichten de welke zich in Mechelen bevonden op het eynde der XVIII eeuw.

Voór het veroveren van ons land doór de fransche legers, was Mechelen doór haeren voórspoedigen staet eene van de byzonderste steden van het Nederland. *Solerius* zegt in *Actis* S. *Rumoldi*, dat men Mechelen zou genomen hebben voór de peérel van het Nederland.

Een aental van openbaere stichten van veél belang bevonden zig in de zelve, en het vóórdeel dat die gestichten aen de stad toebragten, wierd zoo veél te gevoelyker om dat het getal van inwoonders maer kleyn was.

Wy zullen hier eenige van de vóórnaemste gestichten ophaelen, de welke zig vóór het tydstip der omwenteling in Mechelen bevonden, met eenige bezonderheden op sommige gebouwen.

DEN GROOTEN RAED.

Om aen de bestiering van justitie eene regelmaetige gedaente te geéven, heéft Philippus-den-goeden, hertog van Bourgogniën, in 1455 eenen raed onder den naem van *Grooten Raed* ingesteld, doór den welken alle zaeken van groot belang, zoo van justitie, als van staet moesten beslist worden; zoo dat deézen raed de fonctien uytoeffende de welke nu aen de eerste geregts hoven en aen den raed van staet toegeeygend zyn.

Deézen raed had geene vaste zitting, mits hy den vorst die het opperhoofd van den zelven was moest volgen.

Den raed bleéf in die gedaente tot in 1473, wanneer den hertog Karel-den-stouten, doór brieven gegeéven uyt Thionville in de maend december van het zelve jaer, willende voórkomen de ongemakken, de welke de regts-geéving, uyt die geduerige beweéging van den raed onderstond, den zelven raed in een parlement heéft opgeregt, en hem voór verblyf-plaets de stad Mechelen heéft toegewezen, als daer toe de voórdeeligste zynde, zoo alle oude schriften het getuygen.

Dit parlement bestond uyt 35 delibereérende leden, te weéten: den hertog als souvereyn, den cancelier, eenen eersten voórzitter, twee andere voórzitters, vier ridders, zes request-meesters toehoorende aen het hof van den vorst, twintig raedsheeren, waer onder acht geestelyke; boven dien waeren 'er nog 23 andere bedienaers, te weéten: twee fiscaelen, dry greffiers, eenen ontfanger van exploiten en zestien secretarissen. Naer de dood van hertog Karel-den-stouten in 1477, is dit parlement, doór oorzaek van oórlogen, van Mechelen verwyderd geweést.

Philippus-den-schoonen doór besluyt van 22 january 1503, heéft het gebied en de gedaente van het parlement veranderd; van een deel heéft hy gemaekt zynen bezonderen staets-raed, het welk overal zynen persoon moest volgen; het ander deel heéft hy ingesteld als *Grooten Raed*, belast met de regts-geéving, en heéft het zelve te Mechelen geplaetst.

De leden van deézen raed waeren: eenen cancelier in de plaets van den prins, vier request-meesters toehoorende aen het hof van den prins, eenen president, veertien raeds-heeren, waer onder vyf geestelyke, en eenen procureur-generael die ook raeds-heer was; in 1532 is daer nog by gevoegd eenen fiscael, zynde ook raedsheer; daer by waeren 'er nog eenen substituet van den procureur-generael, twee

greffiers, zes secretarissen, eenen ontfanger der exploiten, vier extraordinaire en twaelf ordinaire deurwaerders.

Van dien tyd is den raed zonder eenige veranderingen gebleven tot in het jaer 1580, wanneer Mechelen doór den vyand ingenomen en gansch geplunderd en verwoest zynde, de leden van den raed verpligt geweést zyn zich te verspreyden; en in de onmogelykheyd zynde hunnne gewoonelyke bedieningen te Mechelen uyt-te-oeffenen, zyn zy doór brieven van 7 juny van het zelve jaer, tot Namen by-eengeroepen, alwaer den raed is vergaederd gebleven tot in het jaer 1585; dit jaer heéft den prins van Parma by besluyt van 10 augusty aen den raed bevolen weder naer Mechelen te keeren, het welk korts daer naer uytgevoerd wierd.

Den raed heéft eerst en tot 1616 te Mechelen zyne zittingen gehouden in het gebouw, het welk nu genaemd word het *oud Paleys*, omtrent de groote-merkt, zynde tegenwoórdig de teeken-school (1); van 1616 tot zyne vernietiging is hy vergaederd geweést in het gebouw, waer nu de regtbank van eersten aenleg haere zittingen houd (2).

Deézen raed was een eerste regt-geévende hof, en was in zoo groote achting, dat verscheyde vremde souvereynen de beslissing van hunne geschillen, gewilliglyk aen hem overlieten.

Den raed weés in eerste instantie de zaeken betrekkelyk de ridders van het gulde Vlies, zelfs militairen, de leden van de collateraele raeden als den raed van staet, bezonderen raed, en raed van financien, de leden der reken-kamer van Vlaenderen, en alle de leden aen het hof van den vorst toebehoorende.
In beroep kende hy over de vonnissen van de provinciale raeden van Vlaenderen en Luxembourg (van deézen laetsten tot in 1782), en over de vonnissen gegeéven doór het magistraet van Mechelen.

Zyne arresten waeren niet onderworpen als aen de groote revisie.

Den grooten raed is alhier in voegen geweést tot het inkomen der fransche legers in de maend july 1794, behoudens dat zyne werkzaemheden hadden gestaekt geweést sedert 13 december 1789 tot 26 january 1791 ter oorzaeke van de inlandsche beroertens.

---

(1) Voór dat den raed zig daer in vergaederde diende het oud Paleys voór stads-huys en wierd *Schepen-huys* genoemd. Het oud Paleys is gebouwd in 1375; in de jaeren 1654, 1656, 1658 en 1660 tot 1667 is in het zelve gebouw vergaederd geweést de *chambre mi-partie*, de welke volgens het art. 21 van het tractaet van vrede gesloten te Munster op 30 january 1648 ingeregt was.

(2) Dit gebouw is eerst de wooning geweést van de aerts-hertoginne Margareta van Oostenryk, daer naer van de koninginne van Hongarien de welke het zelve aen de stad heéft verkogt, om dat het te zeer beschadigd was, doór het springen der Zand-poort in 1546; den cardinael van Granvelle heéft het zelve van de stad by koop verkregen, en bewoond tot zyne dood toe. In 1610 heéft de stad het zelve van zyne erfgenaemen gekogt, en bekwaem gewaekt tot het houden van den grooten raed.

PITZENBORG.

De commandery genaemd *Pitzenborg* is in het jaer 1198, doór de famillie der Berthouders ingeregt, voór ridders van het geestelyk duytsch order van O.-L.-V. van Jerusalem, om te dienen tot onderstand der stryders in de kruys-togten tegen de Turken en Sarazynen.

Deéze commandery hong af van den commandeur van Coblents.

Voór het jaer 1529 ziet men dat alle de commandeurs van Pitzenborg of ridders uyt Mechelen of andere edele van het Nederland waeren; daer naer is deéze plaets altyd doór duytsche edel-lieden vervuld geweést.

De voór-poorte de welke noch in weézen is, alhoewel zeer vervallen, is in 1664 gebouwd volgens de teekening van den vermaerden *Lucas Faid'herbe* gebortig van Mechelen.

Den grooten bouw is in 1736 onder den commandeur baron Kiau, voltrokken geweést.

De commandery van Pitzenborg was eene van de bezonderste en aengenaemste plaetsen, die men in eene der steden van het Nederland konde vinden, zoo voór de persoonen die het zelve bewoonde als voór de inwooners van de stad, aen de welke het toegelaeten was, den schoonen en grooten hof te bewandelen. Geene aengenaemere wandeling konde 'er in eene stad gevonden worden.

Dit voórdeel heéft Mechelen verloren doór het inkomen der Fransche, wanneer de commandery alhier is vernietigd geworden.

Het waere te wenschen dat de stad deéze plaets in eygendom konde bezitten, om van den hof eene openbaere wandeling te maeken.

INVALIEDEN-HUYS.

Naer het vernietigen der Jesuiten heéft den souvereyn te Mechelen van het Jesuiten klooster een Invalieden-huys gemaekt; dit is te Mechelen gebleven tot het inkomen der fransche legers.

ARSENAEL EN WAPEN MAEKERY. — ARTILLERIE SCHOOL.

Onder het oostenryksch gouvernement waeren te Mechelen het Arsenael of generael Wapen-huys, met eene maekery van alle soórten van wapens en oórlogs getuygen, als mede eene artillerie-schoól; verscheyde gebouwen en werkplaetsen waeren daer toe geschikt.

LEVEN VAN DEN

H. RUMOLDUS (1).

Den H. *Rumoldus* is uyt koninglyken stam geboóren, in dit deel van *Schotland* nu *Ierland* genaemd. Opgroeyende in jaeren, is hy zoo verre gekomen, dat hy niets van alles het geéne waer doór Godt word verkregen, verzuymd heéft.

By de godsdienstigheyd vervoegde zich in hem de letter-kunde, op dat al wat hy zoude verrigten, met het geestelyk zout der Schrifture zoude besproeyd worden. Hy was voór heel het eyland een voórwerp van verwondering; en eyndelyk wierd hy weêrdig gevonden, om tot den bisschoppelyken stoel van *Dublin* verheven te worden.

Maer deézen dienaer Gods het erfdeel van den koninglyken troon, de eer, de grootheyd van zyn geslacht, ende al wat wereldś was veragtende ende zyn vleesch temmende, heéft in eene vrywillige armoede zynen geest geheel aen zynen Schepper overgegeéven, op dat in hem mogte volbragt worden het geéne geschreven staet: *ziet wy hebben alles verlaeten ende zyn U gevolgd.*

Hierom heéft hy vastgesteld buyten 's lands te reyzen: daer toe maekte hy zich dan geheel bereyd; ende van Roomen veél gehoord hebbende, besloót hy zich daer naer toe te begeéven om 'er de graf-plaetsen der heylige Apostelen te eeren: aldus deéze reys aennemende, is hy in een wissen schuyt met buffelsvellen bekleed nae Engeland overgevaeren; en van daer de engte van de zee aen de Morinen (2) overgezet zynde, is hy gekomen in Vrankryk, op alle plaetsen het volk over het eeuwig leven onderrigtende; jae dikwils uytschynende doór de gaeve van mirakelen als de reden zulks vereyschte.

Naer eene zeer moeyelyke reys de Alpen overgegaen zynde, is *Rumoldus* binnen Roomen gekomen en heéft aldaer de graven der heylige Apostelen en Martelaeren bezocht met de plaetsen waer zy hun bloed hadden gestort: en de zelve alle zeèr verwonderd ende geëerd hebbende, wierd hy daer doór geheel met de begeêrte der martelie ontsteken.

Hy ging ook aldaer tot den paus Stephanus den tweeden, in wiens handen hy afstand dede van zyn bisdom, ende van wie hy het apostelyk ampt der zending ontfing: ondertusschen doór den geest Gods vermaend zynde te vertrekken, heéft hy zich geheel aen zyne toezigt overgelaeten, en is uyt Italien langs Vrankryk tot

---

(1) Wy geéven hier den letterlyken inhoud van het leven van den *H. Rumoldus* doór *De Munck* by zyne Gedenk-schriften gevoegd. Alleenelyk hebben wy op sommige plaetsen aen zyne uytdrukkingen en woórden-schikking eenige kleyne veranderingen toegebragt.

(2) Nu genaemd de Straet van Calais (Pas de Calais).

Mechelen gekomen, waer den graef *Ado*, den welken daer alsdan het bestier had, ende *Elisa* zyne huysvrouw deézen weêrdigen man met blydschap hebben ontfangen.

Den H. *Rumoldus* begonst aenstonds te arbeyden om het Evangelie te verkondigen, ende het onweétende volk uyt zyne blindheyd ende ongeregeldheyd te trekken. Hy wierd in deézen arbeyd ondersteund doór den gemelden graeve, den welken met zyne huysvrouwe, even edel van manieren als van geslacht, beyde godvrugtig ende voór God bloeyende doór de houwelyksche reynigheyd, vergeleken worden aen die oude *Abraham* ende *Sara*, behalven dat hun eenen anderen *Isaac* ontbrak.

Het is dan geschied, dat wanneer zy eens alleen, ende zonder byweézen van iemand iets goddelyks deden, den H. *Rumoldus* den geest der voórzegginge ontfangende, de hand op hun heéft geleyd en hun beyde zegenende, hun de vrugtbaerheyd heéft beloóft. Het welk die gehuysschen verwonderd doch geloofd hebbende, en zich daer op vast betrouwende, is het uytwerksel het geloof en het betrouwen gevolgd; want den tyd volbragt zynde, heéft de graevinne, te vooren onvrugtbaer, eenen zoón gebaerd, den welken doór den H. *Rumoldus* gedoopt wierd en den naem van *Libertus* ontfing.

Terwylen *Libertus* tot groote vreugd van de ouders, onder het gezag van zoo godvrugtigen leer-meester was opgroeyende, is het geschied, dat dit kind met andere van zynen ouderdom omtrent de riviere de *Dyle* speélende, ende zich te digt by den boord van het water begeéven hebbende, in die riviere gevallen en verdronken is.

Daer op ontstond 'er seffens een droef geluyd en alles wierd te wege gebragt, om het kind uyt het water te haelen, maer te vergeéfs.

De ouders met eene aldergrootste droefheyd overvallen niet weétende wat doen ofte wat raed zy zouden neémen, hebben alleen hunne hoóp gesteld op den H. *Rumoldus*, volgens wiens voórzegginge zy dien zoón hadden ontfangen, op dat hun den zelven nu doór zyne voórbiddinge mogte wedergegeéven worden.

Den H. *Rumoldus* dan geroepen zynde, wierd over dit ongeluk geheel met droefheyd bevangen; doch de andere vertroostende, is hy gegaen naer den boord der riviere, en de plaets aenmerkt hebbende heéft hy in een vuerig gebed *Jesus* dry oft viermael aenroepen: ondertusschen waeren de menigvuldige droeve omstaenders den uytval verwagtende; en ziet! nauwelyks was den H. *Rumoldus* uyt zyn gebed opgestaen, of de oogen nederslaende, zag hy het kind, zonder dat het zelve alleenlyk nat was, boven op het water komen.

Het herleévende kind wierd aenstonds van den H. *Rumoldus* aen de ouders,

jae van de ouders aen den H. *Rumoldus* wedergegeéven, de welke daer veéle en groote geschenken willende byvoegen, heéft den H. *Rumoldus* de zelve alle geweygerd aen-te-neémen en alleenlyk verzocht de wildernisse van het Broek, om aldaer eene vergaedering oft verblyf-plaets voór eenige dienaeren Gods op-te-regten; het welk hem aenstonds doór den graeve toegestaen wierd.

Die plaets was den *Olm* genaemd (1), om dat zy van eene menigte van wel groeyende olme boomen voórzien was. Daer vergaederde veéle godvrugtige mannen, ende al wat tot de kerkelyke zacken diende wierd 'er tot de voltrekking van het werk voórtgezet.

Libertus, dien ook daer naer met de kroone der martelie stond verciert te worden, wierd aldaer onderwezen en ten laetsten, onder zoo grooten vader, tot oversten van de vergaederinge gesteld.

Ten tyde dat den H. *Rumoldus* tot *Mechelen* woonde, was ook te Embleghem by *Lier* woonagtig den H. *Gummarus*. Deéze twee heylige mannen kwamen somtyds by malkanderen om van goddelyke zacken te handelen; en het is geschied, dat zy te saemen zynde, op den weg te midden van hunne beyde wooningen, den Heere tot een teeken van zyn behaegen in deéze vergaederingen, hunne beyde dorre stokken, die zy in de aerde hadden gesteken, aenstonds heéft laeten groen worden, en zy ook daer naer bladeren en bloemen hebben voortsgebragt (2).

Den H. *Rumoldus* oeffende zich dikmaels in het planten der boomen, en had den tyd van den dag zoo wel verdeeld, dat geene uer voórby ging, zonder dat hy, 't zy met bidden, 't zy met eenig ander werk bezig was; en hy had doór deéze geduerige bezigheyd een boschken van bueke-boomen gekweekt, onder welkers takken hy dikwils rustende, aendagtiglyk overwoóg de psalmen van David: van die boomen was 'er ten tyde van den abt Theodoricus, gelyk in zyne latynsche Lofreden te zien is, nog eenen overgebleven.

Den H. *Rumoldus* besteéde meer dan twintig jaeren onder de regeéring van Pipinus en Karel-den-grooten, om het volk tot *Mechelen* en daer omtrent, niet zonder grooten arbeyd en moeyte, in het geloof te onderrigten en te versterken.

Maer den Heere willende zynen loop eyndigen, is het geschied dat deézen H. man, bezig zynde met te doen opregten eene kerke ofte kapelle ter eeren van den H. *Stephanus*, eersten martelaer, eenen van de werklieden om de zonde

---

(1) Buyten d'Antwerpsche poorte deézer stad, tegens de riviere de *Dyle*, achter de weyden daer eertyds het Beggyn-hof gestaen heéft, is eene plaets die den *Olm* word genoemd; waerom sommige meynen dat den H. *Rumoldus* aldaer gewoond heéft.

(2) Tot gedagtenisse van deéze by-een-komst, is binnen de parochie van *Duffel*, tegens de baen op *Lier* gesteld een kapelleken met eenen autaer, op den welken staen twee beélden, het een van den H. *Rumoldus*, het ander van den H. *Gummarus*, malkanderen als ontmoetende.

van overspel straffelyk berispt heéft: deézen uyt vráeke, met eenen anderen uyt begeêrte van aen het geld te geracken, het geéne den H. *Rumoldus* gewoon was over hem te draegen, beslooten den H. man te dooden; waerom zy zich beyde in zyn gezelschap hebben gevoegd, en terwylen hy omtrent de riviere bezig was te overdenken de psalmen van David, heéft eenen van deéze hem den doodslag met een hauweel aen de slinke zyde des hoofds toegebragt, en hem alzoo het leven ontnomen op den 24 van de maend junius in 't jaer 775.

Deéze moordenaers dit grauwzaem feyt willende verbergen, hebben dit weêrdig lichaem geworpen in het voórbyloopende water, en met bladeren overdekt; maer te vergeéfs, want in den nagt de visschers op het water bezig zynde, is boven de plaets daer het H. lichaem verborgen was, een hemelsch licht verscheénen, doór welk wonder teeken zy verschrikt weézende, hebben het zelve aen den graef *Ado* te kennen gegeéven, den welken zich aenstonds met hun te scheép heéft begeéven, en alle het hemelsch licht verwonderende hebben zy de netten uytgeworpen, het lichaem van den H. *Rumoldus* gevischt en het zelve uyt het water opgehaeld.

Den graef dede het zelve aenstonds op eenen wagen voeren tot de gemelde kapelle, en bekostigde de begraevenis. De hand Gods ontbrak ook niet seffens wonderheden uyt-te-werken by het lichaem van den H. martelaer, het welk veéle jaeren in die kapelle is blyven rusten (1).

(1) Volgens de oude overlevering, is het lichaem van den H. *Rumoldus* geworpen geweést in het water op die plaets aen den ingang der Cathelyne-straet, waer certyds eenen bornput is geweést en waer nu eene pomp staet. Van het zelve gevoelen is *Van Wachtendonck*.

VAN DE RELIQUIE-KASSEN

VAN DEN

H. RUMOLDUS.

Op het oogenblik dat eene nieuwe zilvere kas de reliquien van den *Heyligen Rumoldus* gaet ontfangen, en als bezonderste *pronk- en gedenk-stuk* moet dienen aen de tegenwoórdige Jubel-Feest, denken wy het niet ongepast zal zyn, hier eene schets te laeten volgen, over de onderscheydene reliquie-kassen, in de welke de gebeenten van onzen Heyligen Patroon bewaerd zyn geweést; onze aenhaelingen zyn getrokken uyt de *Acta Sancti Rumoldi* van *Sollerius*, de *Kronyke van Mechelen*, de *Gedenk-schriften* van *De Munck, etc.*

In de *Oude Legende* leést men dat het lichaem van den H. *Rumoldus*, veéle jaeren naer zyne dood, uyt de aerde verheven is, dat het zelve, met een zeyde kleed omwonden, in een houte koffer is geleyd, en in eene zilvere kas gesloten. De forma van die eerste reliquie-kas en den tyd geduerende welken zy in wezen is geweést, zyn ons onbekend.

Volgens *Van Wachtendonck*, was de reliquie-kas, dewelke omtrent het jaer 1302 in wezen moest zyn, van cypressen-hout ende met goude laken bekleed.

In het jaer 1356 begon men te werken aen het maeken van eene zilvere reliquie-kas, gelyk men uyt de stads-rekeningen van dien tyd kan zien.

Die nieuwe zilvere kas was in het jaer 1366 voltrokken, en in de processie van den vierden paesch-dag van het volgende jaer, wierden 'er de reliquien in omgedraegen.

Deéze kas is daer naer veranderd, zwaerder en kostelyker gemaekt. Tot der zelver bekostiging wierd eene *collecte* gedaen, binnen de stad, op den *Neckerspoel*, op het *Zand* en het *Beggyn-hof*, het welk in dien tyd nog buyten de stad gelegen was, op die plaets nu de *Beggyne-weyden* genaemd; den staet van het geéne 'er in idere parochie, en doór ideren persoon hier toe is gegeéven geweést ziet men in *De Munck*, Bewys-stukken Lett. oo.

Eyndelyk in het jaer 1369, den 3 april, wierden de overblyfsels van den H. *Rumoldus* met dé groótste plegtigheyd uyt de oude in de nieuwe kas overgeleyd, in het bywezen van de abten, *Van Egmont, Van Vlierbeeck, Van Bo-*

delo, *Van Villers*, *Van St. Bernaerts* aen de Schelde, *Van St. Michiels* te Antwerpen, *Van Grimbergen*, en *Dielighem*, van een aental andere der aenzienelykste geestelyke persoonen en van heel het magistraet der stad Mechelen.

De afbeélding van deéze zilvere reliquie-kas, ziet men in *Sollerius*, bladz. 42, en toont ons dat de zelve, alhoewel over omtrent de vyf eeuwen uytgewerkt, noch smaek, noch cierlykheyd ontbrak.

Haere weêrde, behalven de gesteenten en andere kostelykheden met de welke zy verciërd was, word gebragt op 66,000 rynlandsche guldens; gansch wondere en byna ongelooflyke somme, indien men acht neémt op de schaersheyd van het geld, in ons en andere landen van Europa, voór aleer het goud en zilver van Amerika in de zelve waeren uytgestort: ook wierd die kas voór de schoonste en kostelykste van heel het Neêrland aenzien (1).

In het jaer 1578, geduerende de beroertens van ons land, en wanneer men overal voór nieuwe kerk-plunderingen begon te vreezen, wierd 'er doór de staeten aen het magistraet van Mechelen bevolen alle het zilver-werk in-te-brengen; doch het magistraet vond geraedzaemer de kas ten profyte van de stad te gebruyken, dan de zelve aen de staeten over-te-leveren, het welk bekomen wierd doór de tusschen-komst van den heer *Van Bours*, toen ter tyd gouverneur van Mechelen zynde.

Die zilvere reliquie-kas is alsdan gebroken, gesmolten, en tot Antwerpen verkogt; de penningen daer van voortgekomen wierden gebruykt, omtrent de eene helft aen de stads versterkingen en de andere helft aen het afleggen der stads schulden.

---

(1) Het schynt dat deéze zilvere kas zou gemackt geweést zyn, om te volbrengen eene belofte doór die van Mechelen gedaen, wanneer zy in het jaer 1301 oft 1302 als mirakulenzelyk verlost wierden, van hunne nabueren, die van Brussel, Loven en Antwerpen, de welke Mechelen geweldiglyk belegerde, en haer tot de uytterste ellende hadden gebragt. — Het is ook het gemeyn gevoelen dat de processie, de welke jaerlyks den derden zondag naer paesschen, met de reliquien gehouden word, insgelyks eene belofte is, in de zelve omstandigheyd gedaen.

Hier over leést men in eene kronyk van Mechelen dat *Hertog Jan van Braband* en *heer Jan Berthout* omtrent het jaer 1301, Mechelen belegerde met hunne krygs-benden, bestaende uyt die van Loven, Brussel, Antwerpen, Lier en de Kempen. Naer eene lange belegering moesten het de Mechelaers gaen opgeéven of hun dood vegten. Op den donderdag of vrydag van de goede-weék, verdeelde zy zig in twee partyen; de eene bleven in de stad en gingen processie met de reliquie-kas van St. Rombout, welke zy op de groote Merkt stelde, God biddende om victorie; de andere trokken in dry verdeelingen uyt de stad en deden eenen aenval op de vyanden. Die van Antwerpen en Lier wierden tot Waelhem geslaegen, en veéle van hun wierden gedood of verdronken. De Brusselaers namen de vlugt langs Hombeéck en de Lovenaers moesten het Ganse-veld ruymen, waer zy gelegerd waeren.

Die processie uyt belofte gedaen, is eenigen tyd in de goede-weék geschied; daer naer op den vierden paesch-dag gesteld en sedert het jaer 1757 op den derden zondag naer paesschen. Heden word zy alleenelyk binnen de metropolitaene kerk gedaen.

Christianus Van Lom, in zyne beschryving der stad Lier, zegt dat de Mechelaers die processie *blootsvoets* deden, gelyk zy dit beloófd hadden; maer daer van doór de pausen ontslaeging hebben gekregen.

Verloet de Malines Ft.

Lith. de Burggraaff rue des chandeliers à Bruxelles.

De overblyfsels van den H. *Rumoldus* zyn van dien tyd af, tot in 't jaer 1624 bewaerd geweést in eene houte kas, met een goude kleed behangen.

Naer eenige jaeren wierd 'er gewerkt tot het bekomen van eene nieuwe zilvere reliquie-kas; ten dien eynde is 'er in de maend augusty 1616 doór de heeren pastors en eenige heeren van het magistraet eene *collecte* doór heel de stad gedaen.

Onder de bezondere giften, welke by het geéne de collecte voortgebragt had, wierden gevoegd, bemerkt men die van den aerts-bisschop *Matthias Hovius*, den welken hiertoe schonk dry duyzend guldens.

Den 6 julius 1624, wierd voór de eerste mael de nieuwe kas in de kerk gebragt: den zelven dag wierden 'er de reliquien plegtiglyk ingeleyd, in de tegenwoórdigheyd van den aerts-bisschop, van de geestelykheyd en het magistraet, en den dag daer naer wierd zy in de processie gedraegen.

Doch ten was maer in 't jaer 1631 dat de zelve voltrokken was, en alle haere verciersels had ontfangen. Volgens de aenteekeningen van den tresorier *Sebastiaen Huens*, heéft zy van maeken en zilver gekost omtrent de 24,500 guldens.

Het afbeéldsel van deéze kas, de welke Mechelen in haer bezit heéft gehad tot het jaer 1794, ziet men ook in *Sollerius*, dien insgelyks zegt van deéze, gelyk van de voórgaende, dat 'er geene schoondere noch kostelykere in 't Nederland gevonden wierd (1).

In dit jaer 1794, op den tweeden inval der fransche legers, wierd 'er van onze stad eene ontzaglyke contributie afgeeyscht: verscheyde persoonen wierden tot gyzelaers opgeligt. Alle andere middels uytgeput zynde, en het magistraet niets zoo zeer verlangende als de wederkomst der gyzelaers te verhaesten, van de welke 'er reeds twee te *Maubeuge* in hunne egtenisse gestorven waeren, zag zich genoodzaekt de zilvere kas (welke aen de stad toebehoorde) op-te-offeren tot het volmaeken van het beloop der contributie ! . . . . . De kas is van hier naer de munt van Brussel gevoerd geweést.

Van dit jaer 1794, tot het tegenwoórdig tydstip, heéft men de reliquien van den H. *Rumoldus* bewaerd en in de processie omgedraegen, in eene houte kas, met rooden fluweel behangen.

DE NIEUWE ZILVERE RELIQUIE-KAS.

Reeds van in het jaer 1823 wierden 'er doór heel de stad maetregels en schikkingen genomen, tot het vieren der tegenwoórdige Jubel-Feest; alle de inwoonders waeren hier toe met eenen byzonderen drift onsteken: dit gaf aen de Heeren

(1) Den hoogen autaer van de choor in het jaer 1665 opgeregt zynde, wierd de reliquie-kas in den zelven geplaetst, gelyk het tegenwoórdig nog geschied. Voór dien tyd wierd zy naer idere plegtigheyd gesloten in een houte koffer met yzer beslagen, het welk op het oxael stond.

kerk-meesters der metropolitaene het gelukkig gedagt in, van deéze gunstige omstandigheden waer-te-neémen, en op nieuw te tragten, van by middel van vrywillige giften, eene nieuwe zilvere reliquie-kas te bekomen, om doór een dusdanig godvrugtig geschenk, aen de kostbaere overblyfsels van onzen H. Patroon gedaen, alle de andere toebereydzels tot het Jubel zyner martelie te bekroonen!

Ingevolge geschiede 'er in de maend april eene *generaele collecte* doór de stad, te weéten:

In de parochie van St. Rombouts, doór de heeren *Delvaulx*, kanonik; *Neeffs*, kerk-meester en *C. Van Kiel*, vrede-regter.

In de parochie van O.-L.-V. over de Dyle, doór de heeren *Van Hemel*, onder-pastor; en *Oppalfens-Fransquin*.

In de parochie van St. Peeter, doór de heeren *Donies*, onder-pastor; *J.-B.-J. Van der Linden* en *J.-B. Verdeyen*, kerk-meesters.

In de parochie van St. Jan, doór de heeren *Van Hoebroek*, onder-pastor; *Alex. Snoy* en *J.-B. Fremie*, ontfanger van den bureele van Weldaedigheyd.

In de parochie van Ste Catharina, doór de heeren *Kerkhoven*, onder-pastor; *Van Diest* en *J.-F. Andries*.

In de parochie van Hanswyck, doór de heeren *Van Campenhout*, onder-pastor; *J.-A. Delvaulx* en *J. Jeghers*, proviseur der kerke.

Op het Beggyn-hof, doór de heeren *Dolman*, priester, en *P.-J. Gooris*.

In St. Rombouts parochie wierd het beloop der inschryvingen ingezameld doór de zorge van de heeren *P. De Backer* en *F. Jacobs*, proviseurs der kerke.

Naer den goeden uytslag van hunnen iver en loffelyke poogingen, wierd 'er in het begin van 1824, gezamentlyk doór de bovengemelde kerk-meesters der metropolitaene, en de leden van het kollegie van regeéring eene kommissie benoemd (1), welke gelast wierd met alles het geéne betrekkelyk was, tot het uytwerken der nieuwe zilvere kas; die kommissie bestond uyt:

De heeren *J.-F.-X. Estrix*, borgemeester, president der kommissie.

Ivo Bosselaer, schepen, kerk-meester van O.-L.-V., secretaris der kommissie.

J.-M.-R. De Dryver, lid van den raed van regeéring, tresorier der kommissie.

Neeffs, kerk-meester van St. Rombouts kerk.
Slavon, vader, id. » St. Peeters.
Joostens, id. » St. Jans.
De Meester-Backx, id. » Ste Catharina.
De la Poitry, id. » O.-L.-V. van Hanswyck.

(1) De werkzaemheden der leden van die kommissie, gelyk die van alle de andere, tot het inrigten der Jubel-feesten benaemd, zyn kosteloos uytgeoeffend geweést.

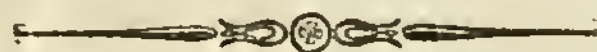
Om te konnen bekomen het schoonste plan mogelyk, en overeenkomstig met de fondsen welke in haere magt waeren gesteld, besloót de kommissie, in de maend april, een *Concours* te openen, tot het welk alle de konst-oeffenaers van 't ryk toegelaeten waeren.

Eenen prys van honderd guldens en een *accessit* van vyftig wierden op de twee beste plans gesteld.

De ingezondene teekeningen, ten getalle van twaelf, wierden in eene der zaelen van het stad-huys van den 1 tot den 8 july ten toon gehangen. Eenige dagen daer naer wierd den eersten prys toegewezen aen het plan van d'heer *Albertus Jacobs*, zilver-dryver te Antwerpen, welkers afbeéldsel hier is bygevoegd, en het *accessit* aen dit van d'heer *Carolus De Graeve*, bouw-meester te Bruggen.

De beoórdeelders van het concours waeren :
De heeren *Paelinck*, ridder van den Nederl. Leeuw, schilder van Z. M.
J.-J. De Raedt, schilder en professor der akademie van teekenkunde deézer stad.
A.-J. Petit, rentenier, en vóornaemen liefhebber van konst-stukken, alhier.

Den 20 july is doór de kommissie het maeken der kas aenbesteéd geweést, aen d'heer *J.-F. Van Deuren*, zilver-smid.

Terwylen wy bezig zyn deéze schets te eyndigen, is de nieuwe zilvere reliquie-kas reeds voltrokken, en tot de jubel-feest bereyd. Zy beantwoórd ten volle aen het geéne men verwagte, van de talenten der persoonen de welke onder de directie van d'heer Van Deuren met de uytwerking haerer onderscheydene deelen belast waeren (1). Wel haest zal dit luysterryk gedenk-teeken van de mildaedigheyd en de godsdienstige gevoelens onzer borgeren wederom staen praelende, in het midden van den pragtigen tempel, tot den welken het zelve is geschikt. Mogte ons vaderderland nooyt meer de rampspoedige gevallen ondergaen, de welke deéze stad reeds twee mael van zoo eenen kostelyken schat hebben beroofd!

(1) Bezonderlyk d'heer Van Beveren, vader.

VAN DE RELIQUIEN

VAN DEN

H. RUMOLDUS

EN DER ZELVER PLEGTIGE VERTOONINGEN.

Naer de dood van den H. *Rumoldus*, zegt de oude Legende, dede den graef *Ado* zyn lichaem begraeven in de kapelle die Rumoldus zelfs gestigt had (1), en veéle jaeren daer naer, wierd het zelve plegtiglyk uyt de aerde verheven en in eene reliquie-kas geleyd. Het tydstip diër verheffing is onbekend; alleenlyk zou men uyt den abt *Theodoricus* konnen gissen, dat het H. lichaem omtrent het jaer 1100 noch op de zelve plaets was rustende, waer het doór de zorg van den graef *Ado* was ter aerde besteld geweést.

Eenigen tyd daer naer (het jaer en de omstandigheden vind men niet bepaeld) eenen zwaeren oórlog in deéze land-streéken ontstaen zynde, wierden de reliquien gevlugt naer het dorp van Steynockerzeel, van waer zy, naer dat alles in ruste hersteld was, wederom nae Mechelen zyn vervoerd. De gedagtenis deézer overvoering word jaerlyks den 27 october in de metropolitaene gehouden.

In geene aen ons bekende schriften word 'er iets aenmerkelyks meer aengehaeld over den staet der reliquien, noch over het geéne 'er omtrent de zelve is geschied vóor het jaer 1569, wanneer zy van de oude kas, in eene nieuwe zilvere zyn overgeleyd, gelyk wy bladz. 19 gezeyd hebben.

In het jaer 1479 vertoonden het kapittel van St. Rombouts kerk en het magistraet der stad, aen Joannes Van Bourgondien, bisschop van Cameryk, dat de zilvere reliquie-kas waer, in de gezeyde kerk, het lichaem van den H. *Rumoldus* in bewaerd wierd, by menschen geheugen niet meer geopend was geweést, en vervolgens dat de gebeenten niet meer bezigtigd noch aen het volk getoond waeren; dat 'er van veéle getwyffeld wierd oft het lichaem oft de gebeenten van het lichaem van dien H. martelaer daer weézentlyk ingesloten waeren; dat dit de betaemelyke

---

(1) Die kapelle de welke doór *Rumoldus* ter eeren van den H. *Stephanus* was opgeregt, is verscheyde mael en in verscheyde omstandigheden vernietigd, herbouwd en veranderd, en is wederom tot den grond toe afgebroken geweést in de maend augusty 1798. Zy was gestaen op St. Rombouts kerk-hof, omtrent den ingang der Cathelyne-straet.

eer en eerbied tot de zelve verminderde; dat men vreesde dat de kleederen daer de gebeenten ingewonden waeren, als ook de schriftelyke bewys-stukken en zegels, om de langheyd van tyd, doór ouderdom zoude konnen vergaen zyn, enz. hem biddende te willen gebieden, dat die kas met alle noodige plegtigheden geopend, de reliquien bezigtigd en aen het volk getoond zouden worden.

Hier op wierd doór den gemelden bisschop van Cameryk geschreven aen zynen suffragaen, Godefridus, bisschop van Dagnen, van op eenen plegtigen dag en met alle mogelyke voórzigtigheyd en nauwkeurigheyd die opening en bezigtiging te doen, en hem over alle het bevondene omstandig verhael toe-te-zenden.

Den 25 meërt 1479, zynde den feestdag van Onze-Lieve-Vrouwe Boodschap, is doór den gezeyden bisschop van Dagnen die plegtigheyd der opening en bezigtiging gedaen, gezamentlyk met

Franciscus, abt van Villers,
Livinus, abt van Bodelo,
Martinus, abt van St. Bernaerts,
Bartholomeus, abt van Overbode,
Wernerus, abt van St. Tongerloo,
Joannes, abt van St. Michiels,
Marcus, abt van Grimbergen, en
Rolandus, abt van Dieligem,

De reliquien wierden gevonden in een houte koffertje, het welk in de zilvere kas geplaetst was; zy waeren gewonden in een zyden kleed met goude streépen. De gebeenten te saemen gevoegd zynde doór den suffragaen, in het byzyn van verscheyde medecyn-meesters en chirurgyns der stad, wierden bevonden *geheel*, *onbedorven* en *welriekende*; aen de slinke zyde van het hoofd wierd ook gezien het teeken der doodelyke wonde. Den zelven dag, 25 meërt, en den 6 en 9 april daer naer, wezende den donderdag en zondag naer paesschen, zyn die reliquien plegtiglyk aen het volk getoond geweést, doór den gemelden bisschop suffragaen.

Naer de laetste vertooning zyn de gebeenten van den H. martelaer wederom doór hun, *geheel* en *ongeschonden*, maer met nieuwe kleedsels in de kas geleyd, uyt de welke zy de zelve genomen hadden.

Behalven alle de geestelykheyd, het magistraet der stad en een groot deel van den adel, waeren in deéze plegtige bezigtiging en vertooningen noch tegenwoórdig:

De princesse Margareta, zuster van Eduardus, koning van Engeland, weduwe van den hertog Karel van Bourgondiën; *en de hertoginne Maria*, dogter van den gezeyden hertog Karel en gemaelinne van Maximilianus, hertog van Oostenryk.

In de jaeren 1561 en 1567 nieuwe bezigtigingen en vertooningen van de reliquien van den H. *Rumoldus*, welke geschieden, te weéten: in 1561 doór Martinus Cuperus, suffragaen van den bisschop van Cameryk, en in 1567 doór Pepinus Rosa, suffragaen van den cardinael Granvelle.

Den 9 april van het jaer 1580, op het tydstip van den opstand van een deel der Nederlanden tegen Spanjen, wierd Mechelen ingenomen en geplunderd. De soldaeten in St. Rombouts kerk gevallen zynde, hebben de reliquie-kas opengeslaegen en de gebeenten op den grond verstrooyd; maer veéle van die gebeenten zyn noch, den zelven dag, niet zonder groot gevaer, doór de zorg van eenige godvrugtige borgers in die kerke opgenomen geweést en doór hun bewaerd tot in het jaer 1585, wanneer Mechelen wederom onder de gehoorzaemheyd van den Spaenschen koning gekomen was, en wanneer de behoudene gebeenten doór den aerts-bisschop *Joannes Hauchinus* behoorlyk vergaederd en wederom in eene kas zyn gesloten geweést.

Die vergaedering en insluyting geschieden den 5 van de maend november, met alle plegtigheyd en noodige formaliteyten, in de kapelle van den H. *Martinus* op de Yzere-Leén, en in het bywezen van alle de geestelyke en wereldlyke overheyd. Van de kapelle van den H. *Martinus* wierden de reliquien, in processie, naer de metropolitaene gedraegen.

Onder de persoonen, welke in die omstandigheyd de gebeenten hebben behouden oft bewaerd, word gewag gemaekt van eenen *Joannes Van Elsen*, *Rumoldus Van den Zype*, *Zeger De Dryver* (1), *Guilielmus De Lannoy* en verscheyde andere; en wel byzonderlyk van eene *Anna Van Roy*, beggyne, die alsdan woonde in het *Brand-yzer* op de Yzere Leéne, en aen de welke wy de behoudenis van het bekkeneel verschuldigd zyn: de gemelde *Anna Van Roy*, naer de plundering in de kerke gekomen zynde, heéft, volgens haere verklaering, doór hulp van *Guilielmus De Lannoy* het bekkeneel uyt eene houte kiste, de welke op de choor stond, in haeren schoot genomen en het zelve tot in haere wooning gekregen, niet tegenstaende zy onder weg doór de soldaeten wierd aengehouden, aen de welke zy verplicht was, om het bekkeneel te konnen behouden, eenen gouden mantel te laeten, dien zy insgelyks uyt de kerke had gevlugt.

---

(1) De graf-plaetsen van Rumoldus Van den Zype, kapellaen, en Zeger De Dryver, schepen van 't land van Mechelen, ziet men noch in de metropolitaene kerke; de eerste in den ommegang aen de noórd-zyde, de andere in den beuk aen de zuyd-zyde. Hunne graf-schriften maeken ook bezonder gewag van het geéne zy, met perykel van hun leven, hebben gedaen, tot behoudenis der gebeenten van den H. Rumoldus.

Men vind de volgende lyst van de gebeenten, de welke alsdan voór waere reliquien van den H. *Rumoldus* zouden herkend geweést zyn en in de kas gesloten:

1. Het doods-hóofd, met een deeltje daer van.
2. Vyf beentjens uyt den hals.
3. Een been van den nek.
4. Een beentje van de oor.
5. Vier ribben.
6. Vyf stukken van eene ribbe.
7. Dry stukken van het rugge-been.
8. Het pater-noster-been.
9. Twee stukken van het steêrt-been.
10. Twee pypen van den arm.
11. Een been van de hand, een lid van de zelve ende het voórste lid van den duym.
12. Dry beenen van de heupe tot aen de knie.
13. Het been van de scheén.
14. Het knoesel- oft enkel-been.
15. Dry groote beenen zonder te weéten van wat deel.
16. Eyndelyk 45 oft 46 kleyne beentjens zonder te weéten van wat deel.

De gedagtenis van die vergaedering der reliquien van den H. *Rumoldus*, word noch jaerlyks op den 3 november, in de metropolitaene gehouden (1).

In het jaer 1631, den 5 julius, heéft den aerts-bisschop *Jacobus Boonen* de kas geopend ende daer uytgenomen eenige reliquien, om de zelve te geéven aen den abt en de religieusen van St. Truyen, in wedergifte van de reliquien van den H. *Libertus*, de welke zy aen Mechelen hadden geschonken.

De reliquien zyn wederom getoond geweést doór den aerts-bisschop *Alphonsus de Berghes* in 1680, wanneer met groote plegtigheyd is gevierd geweést de negenhonderd-jaerige jubel-feest van de martelie van den H. *Rumoldus*.

Eyndelyk zyn de laetste bezigtigingen en vertooningen der reliquien gedaen doór den Aerts-bisschop *Joannes-Henricus van Frankenberg* in 1775, geduerende de plegtigheden van de duyzend-jaerige jubel-feest, de eerste den 24 junius, op het openen van de feest; wanneer in het byzyn van den aerts-bisschop van Rhodes, nuntius apostoliek te Brussel, en van de bisschoppen van Gend, Bruggen en Yperen, de welke gekomen waeren om de plegtigheyd van het het jubel by-te-woonen, den aerts-bisschop van Mechelen de reliquien uyt het kasken genomen hebbende, de zelve *gelykvormig* aen de daer in liggende bewys-stukken heéft bevonden en herkend.

Alle de gebeenten op dry zilvere schotels voór zich geleyd hebbende, sprak zyne hoogweêrdigheyd eene schoone latynsche oratie uyt (2); en naer eerst het bekkeneel met eerbied gekust te hebben, boód hy het zelve ook op eene zilvere schotel te kussen aen de bisschoppen en andere assistenten uyt de clergie en het magistraet.

(1) Ziet voorders, over deéze verstrooying en vergaedering der gebeenten van den H. Rumoldus, de Gedenkschriften van De Munck, bladz. 234.

(2) Men ziet de zelve in De Munck, - Bewys-stukken lett. z z.

Dan wierden de gebeenten wederom doór hem in het reliquie-kasken geleyd, uytgenomen het bekkeneel, het welk in een glazen kasken boven op de kroon van de zilvere kas wierd gesteld, om het zelve alzoo, geduerende heel de jubel-feest, aen het gezigt en eerbied van het volk te vertoonen, gelyk in het jaer 1680 geschied was.

Het is als dan dat op het verzoek van het magistraet, en met toestemminge van den aerts-bisschop, in de tegenwoórdigheyd van daer toe gedeputeérde uyt de geestelyke en wereldlyke overheyd, den 3 junius, ten half zeven ueren des avonds, het bekkeneel in het kapittel-huys is uytgeteekend geweést, doór den heere *Guilielmus-Jacobus-Franciscus Herreyns*, konst-schilder en bestierder der akademie van teeken- en bouw-kunde deézer stad (1).

Van de teekeninge, welke is genomen van den slinken kant van het bekkeneel, waer men de wonde ziet, zyn twee dobbel gemaekt; het eene naer Augsbourg gezonden en aldaer in koper gesneden, is in print uytgegaen.

Van die print is hier eene zeer nauwkeurige naer-teekening bygevoegd.

Den 9 julius, zynde den laetsten dag der jubel-feest, is doór den aerts-bisschop, in het byzyn van den nuntius apostolick, van den bisschop van Namen, de clergie en het magistraet, de laetste vertooning der HH. reliquien gedaen, naer de welke hy die wederom, zonder daer iets af-te-nemen oft de zelve te verminderen met alle de gewoonelyke formaliteyten in het reliquie-kasken heéft geleyd. --- In dit kasken zyn ook gesloten geweést, behalven de getuyg-schriften van den jaere 1680, eene teekening van het bekkeneel met de acten die uytteekening betreffende; als mede eene kopy van de aenspraek den 24 junius doór zyne hoogweérdigheyd den aerts-bisschop gedaen, in de eerste vertooning der reliquien.

Den 13 van de maend february 1793, geduerende de fransche omwenteling en hunne eerste verovering van ons land, wierd doór den kanonik zellaer *Smets*, den kapellaen *De Haes* en den graf-maeker *P.-J. Gooris* het reliquie-kasken uyt de metropolitaene gevlugt, eerst nae het huys van den heere kanonik *Smets*, en den 16 nae dit van Sr. *Joseph Smets*, tin-gieter in de Cathelyne-straet.

Den 23 meért wierd het zelve uyt het huys van sieur Smets vervoerd naer dit van gemelde heer Gooris, als dan woonende in *St. Rumoldus*, op den hoek der Beggyne-straet.

Den 24 meért hebben de Franschen Mechelen verlaeten.

---

(1) Eene aenmerkens-weérdige omstandigheyd is, dat den heer *Herreyns* dien over 50 jaeren het bekkeneel heéft uytgeteekend en den heer *Petrus-Josephus Van Helmont*, dien in hoedanigheyd van secretaris van den aerts-bisschop, daer van acte heéft opgesteld en onderteekend, nog beyde in het leven zyn, en in fonctie, den eersten als directeur van de koninglyke akademie van teeken- bouw- en schilder-kunde te Antwerpen, en den anderen als kanonik der metropolitaene kerke te Mechelen.

Verlooi de Malines F.t   Lithog. de Burggraaff rue des chandelles

Afbeeldsel van het Bekkeneel van den H. Rumoldus ; gelyk het zelve in de Reliquie-kas is berustende .

Den 27 der zelve maend wierd het reliquie-kasken ten huyze van den grafmaeker Gooris in de aerde begraeven; den 20 april daer naer wederom ontgraeven, en den zelven dag, naer middag, uyt het gemelde huys plegtiglyk in processie nae de metropolitaene kerke gedraegen (1).

De plegtigheden van bezigtiging en vertooning der reliquien van den H. *Rumoldus*, zullen wederom plaets hebben op het tegenwoórdig vyftig-jaerig Jubel zyner martelie, te weéten: voór de eerste mael den 24 junius, en voór de tweede mael den 10 julius.

(1) De behoorlyke en wettige *processen-verbael*, opgesteld over het vlugten, begraeven en ontgraeven van het reliquie-kasken, zyn in den tyd gedrukt geweést by C. Huyghe, te Brussel.

DE BEREYDSELS

TOT DE

JUBEL-FEEST.

Van in het jaer 1823 begon men in sommige deelen der stad schikkingen te neémen, om de bereydsels en vercieringen der Jubel-Feest te verzekeren, en langzaem de middels in-te-zamelen, om de zelve te bekostigen.

In het begin van 1824 barste den algemeenen wensch uyt, dat de Jubel-Feest op de luysterlykste wyze mogte worden gevierd, en dat de zelve wederom weêrdig mogte zyn, om aengeboden te worden, aen de menigvuldige vremdelingen de welke op alle tydstippen en van alle kanten, die plegtigheden te Mechelen komen bywoonen.

De Edele Achtbaere Heeren Borgemeester en Schepenen bevlytigden zig die wenschen en loffelyke gesteltenis der inwoonders te gemoed te gaen, en besloten alles wat mogelyk was aen-te-wenden, om van stads wege de zelve te ondersteunen en te begunstigen.

Eene aenvraeg voór de daer toe noodige fondsen wierd doór hun aen den stedelyken raed voórgesteld (1), doór deézen met eenpaerige stemmen toegestaen en insgelyks doór hunne Edele Groot Achtbaere de Gedeputeérde Staeten der provincie daedelyk in overweéging genomen, goedgekeurd en geregeld.

De geestelyke overheyd had van den paus den gewoonelyken aflaet en gunsten afgesmeekt; Zyne Heyligheyd heéft geweêrdigd die alle goedjonstelyk te verleenen, niet tegenstaende het heylig jaer het welk nu te Roomen geopend is, gedurende het welk alle andere aflaeten gewoonelyk uytgesteld worden: de bulle van den heyligen Vader is gegeéven den 18 van de maend january van het tegenwoórdig jaer.

(1) Den raed van regeéring der stad Mechelen is, volgens de koninglyke benaeming van 30 january 1824, tegenwoórdig bestaende uyt de heeren, *J.-F.-Xav. Estrix*, borgemeester; *L.-P. Dusart*, schepen; *Ivo-J.-A.J. Bosselaer*, idem; *C.-J. Scheppers*, idem; *J.-D. Ryke*, rentenier; *J.-Alex.-R. Dellafaille*, president van de regtbank van eersten aenleg; *J.-J.-L. Douglas*, rentenier; *J.-J. Vermylen-Neeffs*, idem; *J.-A.-G. De Meester*, idem; *J.-A. Van den Bossche*, advocaet; *R. Van Haecht*, negociant; *J.-J. Verlinden*, vrede-regter; *J.-M.-R. De Dryver*, suppléant-vrede-regter; *Bartholomeus Gyselaers-Thys*, greffier; *den ridder G.-M.-J. Van Velsen*, koninglyken arrondissements kommissaris; *F. Op de Beéck*, landbouwer; *E.-J. Joostens*, rentenier; *den ridder P.-A.-I. Pierets* en *F.-J. Piscaer*, secretaris.

Eene collecte doór de stad gedaen, om het maeken te bekostigen van eene nieuwe zilvere kas, voór de overblyfsels van haeren H. Patroon, had den besten uytslag gehad.

Den iver en drift der inwoonders was tot op het hoogste geklommen en men werkte, om zoo te zeggen, dag en nacht om de bereydsels voort-te-zetten.

Eene kommissie wierd genoemd, bezonderlyk gelast met het inrigten van den prael-treyn en andere publieke vreugde-feesten.

Die kommissie was saemengesteld uyt:

De heeren *Estrix*, borgemeester, president der kommissie.
Dusart, schepen.
Bosselaer, idem.
Scheppers, idem.
Ryke, lid van den stedelyken raed.
Vermylen-Neeffs, idem.
De Dryver, idem; secretaris der kommissie.
De Raedt, professor der Akademie van teeken-kunde.
De Noter, idem.
Vervloet, idem.
P.-J. Gooris.
L. Zweitzer, schilder.

In verscheyde quartieren der stad, en bezonderlyk in die langs welke den prael-treyn moet gaen, wierden insgelyks onder de borgers directien aengesteld, om de ontworpene plans voór de vercieringen en verlichtingen der straeten uyt-te-voeren, en te bezorgen alles het geéne daer toe noodig was.

De leden diër onderscheydene directien zyn:

In het eerste deel der Cathelyne-straet.

De heeren *J.-F. Vermeylen*, *J.-J. Wittmann*, *P. Bosmans*, *A. Van Meerbeeck*, *P.-F. Versaet*, *J. Goyers*, *J. Jordens* en *J.-A. Van Hoey*, schilder.

In het tweede deel der Cathelyne-straet, de Peper-straet en de Beggaerde-straet.

De heeren *Van Kerkhoven*, *J.-J. Cras* en *P.-J. Carmiau*.

In het derde deel der Cathelyne-straet.

De heeren *J.-J. Van der Borcht* en *M. Palman*.

In de Kerk-hof-straet.

De heeren *D. Jeannelle* en *P. Coolen*.

In de Koey-straet, St.-Jans-straet en op de Bist.

De heeren *Van den Wiele*, vader; *Dusart*, vader; *J. Zeghers, F. De Meester, J.-J. Cuypers* en *Van den Camp*, vader.

Op de Peêrden-merkt.

De heeren *J.-F. Taymans, E.-J. Joostens, De Nyn*, vader; en *Dossche.*

In de Beffe-straet.

De heeren *M. Parasiers, R.-C. Neeffs, J. De Dryver, F.-J. Van Diepenbeéck, J. Vervloet;* en *J.-B. Roosen*, kassier der directie.

Op de groote Merkt.

De heeren *A.-F. Marcelis, Victor Scheppers, J. Fris*, schilder; *J.-F. Van Deuren* en *Dusart*, zoón.

In den langen en korten Brul.

De heeren *E.-J. Van Hansewyck, Aerts*, zoón; *C. Wustenbergh; J. De Smit, G. Van Beneden, G.-D. Van Winnendael* en *J. Smets.*

In de O.-L.-Vrouwe-straet.

De heeren *Van Kiel-De Broyer, Bosselaer*, zoón; en *R. Van Geél*, schilder.

Op de Graen-merkt.

De heeren *Pansius-Melaert, Carolus Van Luffen, P.-F. d'Agoneau, P.-J. De Boeck, M. Steeghmans en J.-F. Teugels.*

In de Adeghem-straet.

De heeren *A.-J. Reyntiens, J.-B. Peeters, Carolus Brys, J.-F. Scheffermeyer, J. Verspreeuwen* en *B. Cruyplans.*

Op de Gulde-straet.

De heeren *Egidius Ketelaars* en *G. Alewaeters.*

Op de Yzere-Leén en een deel van den Steenweg.

De heeren *Adr. Van Velsen, F. Alewaeters*, schilder; *Alewaeters*, zilversmid; *J.-B. Passy, J.-B. Jeannelle, P.-J. Van Perk* en *M. De Cocq.*

De kommissie tot het inrigten van den prael-treyn hield zich onophoudelyk met de aen haer vertrouwde voórwerpen bezig; de heeren Schepenen *Bosselaer* en *Scheppers* gelasten zich bezonderlyk met het aenzoek der jonge lieden, jonge jousfrouwen en kinderen tot den prael-treyn noodig, en hadden het plezier te zien meest alle de familien die met de grootste gedienstigheyd toe-te-staen en geërne in de bekostiging der costumen toe-te-stemmen. Op hun verzoek, stond zyne Excellentie den generael-major *d'Aubremé*, minister van oórlog, hun voór de dagen van den grooten ommegang het gebruyk toe van een aental peërden van het regiment dragonders alhier in garnisoen, om te dienen voór de talryke ry-benden van den prael-treyn . . . . De kommissie aenzocht de onderscheydene genoótschappen deézer stad hunne kamp-spelen in-te-rigten en te verkondigen; die zoo luysterlyk als het mogelyk was te maeken, en tot de pryzen van stads wege aengeboden alle de genoótschappen van het ryk uyt-te-noodigen; thans hebben wy de verzekering dat die uytnoodiging doór veéle diër genoótschappen zal beantwoórd worden. Hunne plegtige intreéde binnen Mechelen, volgens de schikkingen van de programmata, zal eene bezondere vrolyke beweéging in de stad veroorzaeken. Andere vreugde-feesten wierden doór haer vastgesteld, om alle de dagen van het jubilé met vermaeken te vervullen.

Boven de groote publieke spelen zullen 'er noch op menige plaetsen van de stad bezondere spelen en vermaeken gegeéven worden. Eene pronk-zael van kunststukken doór noch in leven zynde meesters gemaekt, zal 'er in de voórmaelige commandery van Pitsenborg geopend zyn.

Van hunnen kant, hebben de bezondere directien der straeten zich bevlytigd de regelmaetige plans hunner vercieringen op het luysterlykste uyt-te-werken; alle tragten malkanderen te evenaeren oft te overtreffen. De koleuren van meest alle de voórgevels der bezondere en publieke gebouwen zyn vernieuwd, en hebben onze stad als een nieuw aenzigt gegeéven: met een woórd wy derven verzekeren dat, naer de groote bereydsels die 'er zyn gemaekt, en die het ons onmogelyk is hier alle op-te-haelen, de feesten en vercieringen zullen te boven gaen alles het geéne 'er van dien aerd tot hier toe in Mechelen is gezien geweést, en byzonderlyk het duyzend-jaerig jubilé van 1775, van het welk onze ouderlingen nog met eene soórt van verrukking spreken. De stad zal van alle noodige levens middelen voórzien wezen; restauratiën en logement-plaetsen worden 'er overal opgeregt en bereyd; zoo dat niet tegenstaende de buytengewoonelyke menigte vremdelingen, welke men verwagt en die zich reeds uyt alle de deelen van 't ryk aengekondigd hebben, 'er aen niets gebrek zal zyn.

Wy vleyen ons met de hoóp van geduerende de feesten met de tegenwoórdigheyd der koninglyke familie en het hof vereerd te worden.

Om de leézers een denkbeéld te geéven van de plegtigheyd onzer jubel-feesten en van de menigvuldige vremdelingen , de welke de zelve op alle tyden in Mechelen hebben aengelokt, laeten wy hier eenige schetsen volgen van het geéne men dies aengaende, in 1775 heéft gezien.

Twee aerts-bisschoppen en vier bisschoppen waeren hier onder de plegtigheden tegenwoórdig en verrigte de goddelyke diensten.

Zyne koninglyke Hoogheyd den *prins Alexander-Karel van Lorreynen*, gouverneur-generael der Nederlanden, is dry mael met een talryk gevolg van Brussel nae Mechelen gekomen, om den prael-treyn te zien.

Te Waelhem wierd 'er in dien tyd doór ideren voetganger een oórd brug-geld betaeld en voór ider peërd twee oórden ; men zegt dat uyt het geéne dit brug-geld op de veertien dagen van het jubilé heéft voortgebragt, men kan berekenen dat 'er, langs de Antwerpsche-poort alleen, omtrent de 150,000 persoonen in de stad zyn gekomen.

Den toeloop was zoo groot, dat men op verscheyde plaetsen de pannen van de daken der huysen had afgenomen, en de aenschouwers met hunne hoofden doór de latten staken , om den pragtigen prael-treyn te konnen zien voórby gaen.

Heel de rivier de Dyle lag gevuld met jachten, die meest alle vremdelingen uyt de Hollandsche provincien hadden aengevoerd ; die jachten met allerhande vlaggen vercierd en des avonds verlicht, vertoonden het aengenaemste en voórtreffelykste gezigt op de rivier.

PRAEL-TREYN

VOOR HET VYFTIG-JAERIG

JUBILÉ

VAN DE MARTELIE VAN DEN

HEYLIGEN RUMOLDUS,

APOSTEL EN PATROON DER STAD

MECHELEN,

Welken zal omgaen op de Dynsdagen 28 *Juny*, 5 *en* 12 *July* 1825.

EERSTE DEEL.

Den Prael-Treyn zal geopend worden doór het uytmuntende Muziek te peêrd van het regiment ligte Dragonders n.º 5.

Eene sterke afdeeling ligte dragonders te peêrd;

Vier Faemen te peêrd, uytkondigende de vreugd van Mechelen in de vier deelen der wereld, en draegende op de afhangende verciersels hunner trompetten dit opschrift (1):

Van het Oosten
Tot het Westen,
Van het Noórden
Tot het Zuyden.

---

(1) Op het bezonder verzoek van de kommissie tot het inrigten van den prael-treyn, zyn de verzen, spreuken, opschriften enz. gemaekt en opgegeéven, te weéten: van het eerste en vyfde deel doór den Heer *L.-J. Van den Broeck*, priester en professor in het stads kollegie, en van de dry andere deelen doór den Heer *F.-G. Van Aerschodt*, priester en professor in het Aerts-bisschoppelyk kollegie.

De Faemen zyn verbeéld doór :

Victoria Crockaert, | *Anna-Maria-Antonia Rogge,*
Joanna Kluyts, | *Joanna Neéffs.*

Op de welke volgen te peërd :

De vier Deelen der Wereld, hun verheugende over de Glorie van den Heyligen Rumoldus.

EUROPA.

Den luyster van deés stad
Blinkt doór al myne ryken;

ASIA.

Ik heb haer vreugd gevat,
En zien haer schoonheyd pryken;

AFRICA.

'S mans lof en deugden prik
Kwam eerst myn ooren slagen;

AMERICA.

Van over lang hoorde ik
Van Rombouts stad gewagen,

Europa	verbeéld doór	*Anna-Catharina Roosen,*
Asia	»	*Carolina Bernaerts,*
Africa	»	*Virginia Blungelie,*
America	»	*Maria-Carolina Crabbé,*

Den Standaerd-draeger der stad te peërd. . . . . . *Josephus Francq.*

Eene Ry-bende van zestien personagiën verbeéldende de Konsten en Weétenschappen:

De Godsgeleerdheyd (Theologia) met dit opschrift :

Theologia est magna vitæ spiritualis, divinæ et catholicæ gubernatrix.
Serm. ad Reg. Franc. nomine univers. Paris.

De godsgeleerdheyd is de groote bestuerster van het geestelyk, goddelyk en algemeen leven.

De Reden-Kunde (Logica).

Verum et falsum.
Het waere en het valsche.

De Welspreék-kunde (Rhetorica).

Ornatus et persuasio.
Cieraed en overreding.

De Dicht-kunde (Poesis).

Carmine fit vivax virtus, expersque sepulchri. Ovid.
Doór dicht-kunst leéft de deugd.

De Muziek-kunde (Musica).

Dictus . . . .
Saxa movêre sono testudinis, et prece blandâ
Ducere quo vellet. Hor.
Van daer kreég hy een naem dat hy de harde steenen
Kon leyden doór zyn luyt.

De Kruyd-kunde.

. . . *herbarum subjecta potentia nobis.* Met.
De kracht van 't heylzaem kruyd gehoorzaemt ons bevelen.

De Sterre-kunde (Astronomia).

. . . . *coelique meatus*
Describit radio, et surgentia lumina dicit. Virg.
. . . . toon 's hemels loopbaen aen,
En sterren ondergang, naer zy zyn opgegaen.

De Reken-kunde (Arithmetica).

Par et impar — Even en oneven.

De Meét-kunde (Geometria).

Communemque prius ceu lumina solis et auras,
Cautus humum longo signabat limite mensor. Ovid.
De meter paste 't land met merken te onderscheyden,
Voordezen zoo gemeyn als zon en open lucht.

De Teeken-kunde.

Door de beeldhouwers hand en des schilders penseelen,
Wiër grondslag ik ben, kryg ik volmaekte deelen.

De Schilder-kunde.

'T Penseel spreékt alle taelen.

De Beéld-houw-kunde.

Facit doctâ mollia saxa manu. Ovid.
. . . . maekt steen en koper zacht
En schynt de beelden in te gieten levens kracht.

De Bouw-kunde.

Architectura . . . . cujus judicio probantur omnia, quæ à cæteris artibus perficiuntur, opera. Vitruv.
Aen myn oórdeel alle andere werken.

De Doorzigt-kunde.

Aerd en eygenschap des lichts en gezichts vermogen.

Den Land-bouw.

O fortunati populi, mea si bona norint. Virg.
Geluk van 't land,
Wanneer ik overal, als hier myn standaerd plant.

Den Koophandel.

Utilis est quidem mercatorum vita . . . . . Aristot.
Den handel geéft aen 't land, dat het in overvloed
Van vele zaken leeft, noyt heeft gebrek aen goed.

De Godsgeleerdheyd	verbeéld doór	*Josephus-Alexander Bulckens,*
De Reden-kunde	»	*Adolphus Scheffermeyer,*
De Welspreék-kunde	»	*Maria-Elisabeth Gernaet,*
De Dicht-kunde	»	*Guill.-Joannes-Judocus Van Melkebeke,*
De Muziek-kunde	»	*Maria Verbeet,*
De Kruyd-kunde	»	*Anna-Maria Schots,*
De Sterre-kunde	»	*Theresia-Paulina Van Poppel,*
De Cyffer-kunde	»	*Joanna-Paulina Roosen,*
De Meét-kunde	»	*Anna-Maria Poplemon,*

Verloet de Ma Burggraaf.

EERSTE PRAEL-WAEGEN.

L. Vloet de Malines. Ft *Lithog de Burggraaf*

De Teeken-kunde	»	*Josephus Van Hoogten,*
De Schilder-kunde	»	*Maria Van den Camp ,*
De Beéld-houw-kunde	»	*Rosalia Van Celst,*
De Bouw-kunde	»	*Elisabeth Wauters-De Busscher,*
De Doórzigt-kunde	»	*Joanna-Elisabeth De Barius,*
Den Land-bouw	»	*Theresia Gooris ,*
Den Koophandel	»	*Joannes-Bapt.-Ludovicus-Eugenius Mertens.*

EERSTEN PRAEL-WAGEN,

Verbeéldende de stad Mechelen en de vóórnaemste deugden aen haer in verscheydene omstandigheden toe-ge-eygend.

Op het hoogste van den wagen is gezeten de JUBILEÉRENDE MAEGD VAN MECHELEN, verbeéld doór *Epiphania-Francisca-Clara Charmet-Brugmann.*

Wie durft thans nog de reên
Van onze blydschap vragen,
Wanneer men hier niet ziet
Als Rombout eer toedragen.

Leeger op den wagen zitten :

HET GELOOF met dit opschrift :

Rumoldus schonk het ons.

DE LIEFDE.

Wat is oft wezen zal
(Hoe hoog) by liefde is 't minder
Jae zonder liefde is 't al
(Hoe nut) onnut en hinder.

DE REGTVEÈRDIGHEYD.

En zonder my bezwyken
De zuylen aller ryken.

DE DAPPERHEYD.

. . . . *et meâ*
Virtute me involvo. HOR.
Veylig doór eyge magt.

De Eendragt.

Concordiâ res parvæ crescunt. Sall.
Door eendragt groeyd kleyne magt.

De Standvastigheyd.

In fide constans. -- In trouwen vast.

De Goedertierendheyd.

Justitiæ vires temperat illa suas. Ovid.
Ik matig myne macht door de rechtveerdigheyd,
En geef verwonnen volk, het geen hun 't lot benyd.

De Maetigheyd.

Maetigd 't gemoed en wilt het leeren
Te luysteren nae den toom der reên.

De Zedigheyd.

Est modus in rebus. Hor.
Er is in alles maet.

De Voorzigtigheyd.

Nullum numen abest, si sit prudentia........ Juv.
Waer de Voórzigtigheyd bestuert, zyn alle deugden.

Vangt al met oordeel aen.

Den wagen word bestierd doór de Voórzigtigheyd.

Het Geloof verbeéld doór	*Joanna Consgin*,
De Liefde »	*Maria-Felicit.-Perpetua-Josep. Van Caster*,
Een kind by de Liefde zittende	*Joanna-Sophia Van Poppel*,
De Regtveêrdigheyd »	*Maria-Theresia Zeghers*,
De Dapperheyd »	*Victor-Marcelianus Morissens*,
De Eendragt »	*Barbara-Petronella-Henrica Cornelis*,
De Standvastigheyd »	*Paulina Van Celst*,
De Goedertierendheyd »	*Paulina-Petronella-Celestina Ryckmans*,
De Maetigheyd »	*Maria Wittmann*,
De Zedigheyd »	*Carolina Smets*,
De Voórzigtigheyd »	*Isabella-Joanna-Sabina De Swert.*

TWEEDEN PRAEL-WAEGEN.

TWEEDE DEEL.

Dit deel verbeéldende het hof van Roomen in allen zynen luyster word geopend doór:

Den standaerd-draeger der H. Kerk, verbeéld doór *Ludovicus Hunin.*

Twee trompetters van de ligte peérden van den Paus:

Josephus-Ignatius Van Hoey, ---- Antonius Geluykens.

Eene afdeeling ligte peérden van den Paus:

P.-B.-Franc.-Eug. Van den Nest,
Daniël Huybrechts,
Jacobus Scheltiens,
Franciscus-Emilius Speeckaert,
Cornelius Van Rymenant,
Petrus-Josephus Van Beneden,
Petrus Maes,
N... Potter, van het gehuchte Battel.

Eene afdeeling Sbires ofte voet-wagten van den Paus:

Josephus Verheyden,
Jacobus-Napoleon De Groof,
Philippus Schippers,
Jacobus Verheyden,
Joannes-Franciscus Brems,
Rumoldus Van Schoór,
Joannes-Baptista Van den Heuvel,
Augustinus-Josephus Van Diest,
Josephus Jacobs,
Franciscus-Ludovicus De Groof.

Vier Kardinaelen te peérd:

Judocus Meys,
Emanuel Passenbronder,
Petrus-Eduardus Roggen,
J.-B. Verheyleweghen.

Den Kardinael kruys-draeger:

Prosper Van Kiel.

TWEEDEN PRAEL-WAGEN.

Den Paus *Stephanus* den III op zynen troon gezeten, en omringeld doór zyn hof, verleend aen *Rumoldus* zyne zending nae het Nederland.

Den wagen word bestierd doór de Religie, verzeld doór de Deugd en den Overvloed.

Twee Geniën, draegende bannieren met de zinne-beélden der H. Kerk, zitten naest de Religie.

Op den zendings-brief, den welken *Rumoldus* nederknielende uyt de handen van den Paus ontfangt, leést men:

Euntes docete. MATH. XXVIII. 19.

Volmagtigd van den Heer, als eersten zyner tolken,
Verleen ik u de magt die hy de apost'len gaf:
Gaet, onderwyst en stigt en heyligt all' de volken;
Hun welzyn, roem en heyl hangt van die leering af.

Op de vlerken der bannieren die gedraegen worden doór de twee Geniën:

In omnem terram exivit sonus eorum;
In fines orbis terræ verba eorum. PS. XVIII. 4.

De vroome apostelschaer, die 's Heylands wet verkonde
Ontvlamd in liefde, vry van allen slaefschen lust,
Rees kloek de wereld door; hun stem klonk weêr in 't ronde,
Van de een aen de ander pool, op 's aerdryks verste kust.

Den OVERVLOED draegd voór opschrift:
Hinc tibi copia. HOR.

Zie, Mech'len, tot uw roem, uw heyl en hoogste goed,
Zal u uyt godsdienst eens den ryksten zegen vloeyen;
Besproeyd met zynen dauw, dat vogt van OVERVLOED,
Zal uwe lauwerkrans staeg onverslensbaer bloeyen.

DE DEUGD.

. . . . *Virtus*
Divitiis animosa suis, immotaque cunctis
Casibus. CLAUD.

De deugd en heldenmoed, ô Neêrland, wilde horden,
Verzeldt uw' kruysgezant; zyt aen zyn stem niet doof.
Hervormd door zyne zorg, door hem zult gy eens worden
In *trouw* en *vroomheyd vast, onwrikbaer in 't geloof.*

Den wagen is in zynen omkring vercierd met de vier volgende spreuken:

Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona. ROM. X. 15.

Hoe schoon is de optogt en hoe luysterlyk de wegen
Van hen die by een volk in 't ryk des Doods gelegen,
Gods woord verkonden gaen uyt liefde en iever vlyt,
Die leer van vrede, troost, geluk en zaligheyd.

Hœc est victoria quœ vincit mundum , fides nostra. JOËS. I. 4.

Wykt met uw magt en roem, wykt, dapp're oorlogs helden,
'T geloof, dat is de magt die 't aerdryk overheert.
Wie zal ooyt zynen lof in zegepraelen melden?
De kerk staeft een gebied dat heel het menschdom eert!

Super et Garamantas et Indos
Proferet imperium. VIRG.

Kon Roomen voortyds door haer bloedige oorlogs magt
Het verst gelegen volk met haeren rykstaf drukken,
Nog ziet men 't aerderyk tot zachter juk gebragt,
Veroverd door 't geloof, voor haer den schedel bukken.

Virtutes in œvum
Per titulos memoresque fastos
Æternet! HOR.

Dat Mech'len op dees feest een' pragtig eerzuyl regte
Aen Romes wys bestuer, die haer Rumoldus zond!
Dat zy uyt dankbaerheyd zich thans onwrikbaer hegte
Aen de eeuw'ge moederkerk op 's heylands rots gegrond!

De onderscheydene personagien van den pauselyken wagen zyn verbeéld :

Den paus	doór	*Josephus-Rumoldus-Ludov. De Backer,*
Rumoldus	»	*Ludovicus-Emanuel Seresia,*
Den kardinael-staets secretaris	»	*Marcus-Josephus Vinck,*
Den grooten penitencier	»	*Josephus Hendrickx,*
Den kancelier	»	*Adolphus Verlinden,*
Den kardinael-kamerling	»	*Guilielmus Van de Weyer.*
Den kardinael-vicaris	»	*Amatus-Antonius-Henricus Van Kiel,*
Den tresorier van den paus	»	*Josephus-Ferdinandus Van den Bosch,*
Den kamer-meester	»	*Florentius Brys,*
Den hof-meester of majordome	»	*Ludovicus Van Diepenbeeck,*
Den gouverneur van Roomen	»	*Adolphus Moons-Van Velsen,*
Eenen bisschop	»	*Henricus-Josephus-Ludovicus Fris,*
De religie	»	*Sophia De Koninck,*
Den overvloed	»	*Constantia-Emilia Van Deuren,*
De deugd	»	*Albertina-Clementia-Francisca Mahy.*

Twee Geniën : *Adelia Vermylen-Palms* en *Sidonia Van Kiel.*

DERDE DEEL.

Word geopend doór dertig personagiën verbeéldende, met hunne costumen, het onbeschaefd en afgodisch Mechelsch volk van den tyd van den H. Rumoldus ofte der achtste eeuw.

Zy zyn verbeéld doór :

Philippus Smets,
Joannes-Franciscus Van den Broek,
Michaël Royer,
Josephina Versaet,
Maria Tuerlinckx,
Maria-Theresia Le Brasseur,
Henricus Bruyns,
Franciscus Bloemaerts,
Josephus-Cornelis Haesendonkx,
Joannes-Josephus Buskens,
Petrus-Franc.-Jos. Reykaert,
Joannes-Baptista Keulemans,
Florentius Gys,
Joannes-Baptista-Gregorius Elie,
N. . . . . De Muyer,
Joanna Melaerts,
Franciscus Nuyens,
Petrus Rossel,
Guilielmus Van Bawel,
Joanna Versaet,
Josephina Grielis,
Maria-Theresia De Haen,
Maria-Petronella-Bernardina Maes,
Maria Akkers,
Laurentius-Josephus Van Neck,
Carolus Van Opstal,
Elisabeth Verbruggen,
Joannes-Franciscus Goossens,
Octavia-Joanna-Philippa Verbruggen,
Joannes-Alphonsus-Spranger Du Toy.

DERDEN PRAEL-WAGEN.

Verbeéldende de Prediking van Rumoldus.

Eenige landzaten van Mechelen, bewogen doór de stem van hunnen geloofs verkondiger, verbryzelen hunnen afgod en regten het kruys op als standaerd van hunnen nieuwen godsdienst. --- Eenen priester en eene priesterin van den afgodsdienst beweenen den ondergang van het heydendom. -- Beneden den wagen ziet men eenen hemelschen zendeling die aen de bescherm-engeltjes van Mechelen de voórspoedige prediking van Rumoldus verkondigt.

Den Wagen word geleyd doór de goddelyke Voórzienigheyd.

Nevens de geleydster van deézen wagen leést men:

Hoc duce carpe viam. VIRG.

Hangt dezen leydsman aen, hy komt u onderrigten
In JESUS zoete leer, en in de duysterheyd
Van 't dwalend heydendom een ed'le grondzuyl stigten;
Nooyt is, ô Belgen-land, u grooter heyl bereyd!

lithog. de Burasuag

Ier

DERDEN PRAEL-WAEGEN.

Aenspraek van RUMOLDUS *op het aenzien van hunnen afgodsdienst.*

Houdt af, verdoolden, draegt geen offers meer ten zoen,
En wilt geen hulde meer den steenen goden doen;
'T is geene godheyd, dat, wat lang de dwaling eerde,
'T gevoel- en zielloos beeld dat uwe hand boetseerde.
Het hoort den lofzang niet die in den omkring galmt,
Het ruykt den wierook niet die op zyn outer walmt.
Hy, die het aerdryk schiep, die my en u het leven,
Die al wat is en was het aenzyn heeft gegeven,
Hy, hy alleen is God: hier boven is zyn troon,
Hy ziet u, straft het kwaed, en spaert der deugd haer loon.
Zyn zoon werd mensch voor u, en heeft u heyl verworven;
Zie daer het kruys waer aen uw redder is gestorven.
Gy waert verloren, eeuwig dood, hy won u weer,
Erkent den Heyland dan, erkent uw God, uw Heer!
Weg met dat leugenbeeld: ja zien we u ten allen kanten
Den standaerd van 't geloof op 't gruys der godheên planten.
Aenbidt den waren God, knielt voor zyne almagt neêr,
En luystert op zyn woord, op de evangelie-leer.
Zy zal u pligt en deugd en ware godsvrucht toonen,
En hemelwysheyd zal in uwe herten woonen.
Geene outaers rooken meer van uwer spruyten bloed;
'T is gruweel in het oog van die hen leven doet.
Geen haet of wraekzucht meer, geen tweespalt, geen verdrukken.
Wie onder 't zoete juk van JESUS 't hoofd zal bukken,
Volge ook zyn voorbeeld na, vervulle zyn gebod;
En zoo hem 't licht begeeft dan vliegt hy heen naer God.

Aen den voet van den afgodischen altaer staet:

Illuminare his qui in tenebris et in umbrâ mortis sedent. LUC. I. 79.

In uw rampzalig land moest Rombouts heylzon schynen,
Het kroost des nachts snelt weg met al zyn helschen stoet
De schaduwe des doods, doet hy alom verdwynen
En plant de deugd, de trouw, de godsvrucht in 't gemoed.

Onder den afgod dien verbryzeld word:

Idola penitus conterentur. Js. II. 18.

Een dikke duysternis omcingeld deze streeken;
Door domheyds geest is hier het heydendom gestaefd;
Maer Rombout, 't kruys in de hand, zal beeld en afgod breken,
Verdelgen satans dienst, waer aen men ligt verslaeft.

Nevens Rumoldus:

Exulta et lauda quia magnus in medio tui Sanctus. Js. XII. 6.

Rys lof en jubellied, tot aen de hemelkringen;
De gulle dankbaerheyd zyn blyde komst bekroont:
Ziet met wat glans de deugd en heyligheyd omringen
Den goddelyken man die zich aen u vertoont.

De personagiën van den derden prael-wagen zyn verbeéld:

Rumoldus	doór	*Franciscus Pluys,*
Den engel toonende de komst van Rumoldus	»	*Joannes-Aldegondus Goyers,*
De goddelyke Voórzienigheyd	»	*Eugenia Henri,*
Eenen heydenschen priester	»	*Joannes-Baptista Van Hoey,*
Eene heydensche priesterin	»	*Virginia Vrancken,*
Twee heydenen de afgoden vernielende	)	*Joannes-Henricus De Smit,*
	)	*N. . . . . . .*
Twee heydenen het kruys plantende	)	*Jacobus Kasteels,*
	)	*Carolus De Mey,*
Twee heydensche vrouwen	)	*Elisabeth Weggers,*
	)	*Joanna Van Wambeéck,*
Dry Geniën	)	*Regina-Florentina Vlemincx,*
	)	*Petrus-Antonius Lappan,*
	)	*Franciscus Suetens.*

VIERDE DEEL.

Eenen Engel geleyder.

Eene choor van Engelen zingende gezamentlyk den lof ende glorie van den H. *Rumoldus.*

1.

O zoeten dag die tot in d'eng'len choorен
De vreugd van Mechelen heéft verspreyd!
Wy komen onze stemmen laeten hooren
In dezen blyden Jubel-tyd; (*bis*)
Wy daelen neér uyt 'shemels hof,
Om aen te heffen Rombauts lof;
Verheft, verheft dan al te gaer
Den lof van uwen Martelaer! (*bis*)

2.

Doór Godes roep tot 's menschen heyl gedreven
Wierd hy beschermer van uw land;
Al moest hy haet en laster tegenstreven
Hy heéft het waer' geloof geplant; (*bis*)
Rumoldus heéft den palm behaeld
En Mechelen heéft gezegenpraeld;
Verheft etc.

3.

De faem die hem na zyne levens dagen
  Gebleven is, zal zynen vlyd
En zynen naem op haere veders draegen
  Tot in de rollend' eeuwigheyd; (*bis*)
  Nooyt zullen zyne wonder-daen
  Uyt Mechelaers geheugen gaen;
  Verheft etc.

4.

Elk moet zyn' stem met onze chooren paeren;
  Nu hy den glans in deze stad
Weér ziet, die zy nog over vyftig jaeren
  Tot eer van Rombaut heéft gehad; (*bis*)
  Van daeg zal zy doór Jubel-treyn
  In haeren ouden luyster zyn.
  Verheft etc.

5.

Laet dan de vreugd het sterren-dak doórdringen!
  Dat d'eendragt deze vreugd geleyd'!
Zoo zullen wy den lof van Rombaut zingen
  In een' opregte vrolykheyd; (*bis*)
  Zoo zal Rumoldus onzen geest
  Herscheppen op zyn Jubel-feest.
  Verheft etc.

De choor der Engelen verbeéld doór :

Henricus Opdebeéck,
Bernardus-Josephus Poliet,
Petrus Van de Camp,
Carolus Verheyden,
Martinus De Jean,
N. Schutter, van 't dorp Muysen,
Petrus Cnops,
Ludovicus Smets,
Albertus-Franciscus Vos,
Joannes-Baptista Costermans,
Henricus-Joannes Colibrant,
Egidius-Carolus Scheffermeyer,
Ludovicus Alewaeters,
Ludovicus Smets,
RumoldusFranciscus Potter,
Franciscus-Xav.-Jacobus Cuypers,
Joannes-Jacobus Versaet.

Den Engel geleyder : *Jacobus-Libertus Scheffermeyer.*

Tusschen en agter de choor der engelen gaen de HH. LAMBERTUS, HUBERTUS, WILLEBRORDUS, LIVINUS, SERVATIUS, LIBERTUS, GUMMARUS, MAGDALENA, ELISABETH, BEGGA en GUDULA, alle Heyligen in ons land geboren oft gestorven, die aldaer het geloof hebben geplant oft verbreyd, het zelve land doór de heyligheyd van hun leven en hunne mirakelen hebben gesticht, en die 'er bezonderlyk geëerd worden.

Den H. LAMBERTUS	*Cornelius Van Schel*,
» HUBERTUS	*Jonnnes-Felix De Keyzer*,
» WILLEBRORDUS	*Joannes Crom*,
» LIVINUS	*Joannes-Baptista De Grove*,
» SERVATIUS	*Joannes-Baptista Lombaert*,

Den H. Libertus	*Heuricus De Vroy,*
» Gummarus	*Philippus-Jacobus Van Perck,*
» Magdalena	*Joanna Van de Cauter,*
» Elisabeth	*Theresia Melis,*
» Begga	*Elisabeth Burremans,*
» Gudula	*Anna-Maria-Rosalia Brouwers,*

VIERDEN PRAEL-WAGEN.

Verbeéldende den H. Rumoldus zegenpraelende in het midden der hemelsche Glorie.

Den H. Martelaer word omringeld doór eene choor van engelen, van de welke d'eene hem kroonen en de andere de cieraeden zyner bisschoppelyke weërdigheyd draegen oft eenige zinnebeéldige teekens van zynen zegenprael. De Genie der stad beweent zyne dood; de Genie der historie beschryft zyne wonderdaeden, en vier engelen verkondigen zynen lof.

Eenen engel bestierd den wagen.

Een engeltje met zyn uytgereykte hand Rumoldus toonende, heéft op de vlerk van zyn bazuyn het volgende jaer-schrift :

eCCe rUMoLDUs eXULtat

Eenen anderen boven het hoofd van Rumoldus :

festIVIs aDMIXtUs CœLICoLIs.

Op het metaele tafeltje der Historie leést men :

Semper honos nomenque tuum laudesque manebunt. Virg.

De Faem draegt Rombout nog op onvermoeyb're vlerken;
Nog blinkt zyn naem van 't ruw geschiedenis metael;
En Mechelen tot roem van zyn vermaerde werken
Vereeuwigt zynen lof door schoonsten jubel-prael.

Twee engelen die zynen lof uytgalmen en zyne vereerlyking verkondigen draegen op de vlerken van hunne bazuynen, den eenen :

VIERDE PRAEL-WAEGEN.

A mari usque ad mare : a flumine ad terminos orbis. Ps. 71.

Steekt aen de lof bazuyn; verkondigt te allen kant,
Van de een tot de ander zee, tot 't onbekendste land,
Hoe Rombout nu voor zyne apostelyke deugden
Den hoogsten loon geniet in 't zalig ryk van vreugden.

Den anderen :

Audite cœli, et auribus percipe terra. Isa. I. 1.

O aerde en hemel, ziet den prael van Rombouts feesten,
Te Mech'len leeft hy nog in bly gedagtenis.
Hoort all' het lof gezang dier neêrgedaelde geesten,
Het vloeyt uyt ted're liefde en waere erkentenis.

Spreuken toegepast aen de engelen de welke Rumoldus kroonen :

Modo coronantur et accipiunt palmam.

Hier in dit zalig erf in 's hemels blyde zalen,
Ziet voor zyn arbeydsloon met ons voor eeuwig pralen,
De zegekroon op 't hoofd, de marteltak in de hand,
Rumoldus stigter van 't godsdienstig Nederland.

Lætitia sempiterna super capita eorum. P. 1. 20.

Zoo wordt hy voor zyn moed na weerde mild geloond,
Die eenen goeden stryd voor Jesus heeft gestreden;
Een eyndeloose vreugd zyn zalig hoofd omkroont,
Die door zyn marteldood den godsdienst heeft beleden.

De andere engelen draegen hunne palm-takken doórvlogten met de volgende spreuken :

Isti sunt triumphatores et amici Dei.

Zegenpraelders in den tyd;
Vrienden Gods in de eeuwigheyd.

Hi sunt qui venerunt de tribulatione magnâ. Apoc. VII. 14

Zoo praelt Hy hier omringd met glansryke engl'en scharen
Die wars van 't zondaers pad en 's werelds valsch geluk,
Bewandeld heeft den weg van loffelyken druk,
En 't kwaed bestreden heéft met duyzend doodsgevaren.

Laverunt stolas in sanguine agni. Apoc. vii. 14.

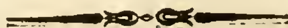
Rumoldus wordt wel haest van 't graeuw dat hy vermaent,
Door lastertael gekwetst, door marteldood gepeynigd.
Dat leed heeft hem den weg naer 't hemelryk gebaend,
En hem zyn kleed in 't bloed van 't schuldloos lam gereynigd.

Isti sunt qui viventes in carne plantaverunt ecclesiam sanguine suo.

Dien ge hier vereerlykt ziet, heeft in zyn levens dagen
'T geloof dat in ons land, met rype vruchten bloeyt,
Geplant en aengekweekt en in zyn hert gedragen,
En Neêrlands velden met zyn dierbaer bloed besproeyd.

Op den vierden Prael-Wagen worden verbeéld:

Den H. Rumoldus	doór *Eduardus-Josephus De Borger.*
Vier engelen met bazuynen .... als faemen.	*Augustinus-Theodorus Van Asbroek.* *Franciscus-Josephus Polfvliet.* *Adelia-Maria-Theresia Parasiers.* *David-Emilius-Josephus De Noter.*
Twee engelen Rumoldus kroonende	*Regina-Paulina-Petronella Lenaerts.* *Sidonia Berger.*
Den engel draegende den Myter. . .	*Clementia Van Kiel.*
Den engel draegende den Staf. . . .	*Elisa-Victoria* Hendrickx.
Den engel draegende het Kruys. . .	*Coleta Giesbrechts.*
Vyf engelen Palm-takken draegende	*Livinus-Josephus De Keyzer.* *Desiderata Henri.* *Eugenia Passenbronder.* *Joanna-Catharina Smout.* *Maria Reynaerts.*
De genie der Historie.	*Maria Van de Camp.*
De genie der Stad.	*Catharina Eloi.*
Den engel Rumoldus biddende voór het geluk van Mechelen.	*Bernardus Van Kiel.*
Den engel, geleyder van den wagen	*Henrica-Alexandrina Scheltiens.*

VYFDE DEEL.

Het vyfde deel van den Prael-treyn zal geopend worden doór het talryk korps muzikanten, uytmaekende *de Société philarmonique* deézer stad, onder de directie der heeren *C.-J.-J. Tuerlinckx*, *B. Steèghmans* en *G. Neeffs*, voórgegaen doór hunne trommelslaegers, en alle in grooten *uniforme* (1).

Op de welke volgen te peèrd, voór den koninglyken prael-wagen rydende:

Den standaerd-draeger van het koningryk:
Eduardus-Joannes-Gislenus Broers.

Twee wapen-draegers (*hérauts d'armes*):
Augustus-Edmondus Backx, *Petrus-*Henricus *Croquet.*

Zes Konings-jagers:

Melchior-Mart.-Meliton Van Caster,	*Jacobus-Petrus-Joannes Op de Beéck*,
Ludovicus-Josephus-Joannes Backx,	*Franciscus-Joannes-Ed. Verberckt*,
Joannes-Edmondus De Bruyne,	*Petrus-Joannes-Jos. Van de Cauter.*

Vier Pagiën:

Joannes-Josep.-Ludovicus Wauters,	*Josephus-Egidius-Adolphus Hooffs*,
Joannes-Baptista Sergeyssens,	*Henricus-Joan.-Antòn. Van de Velde*

Vier Kamer-Heeren (*Chambellans*):

Eugenius-Ph.-Ludov. Van der Meêren,	*Augustus-Josep.-Joannes De Backer*,
Josephus Pansius,	*Philippus-Jacobus Van Meerbeéck.*

Vier Groot-Officieren van de Kroon:

Den grooten jagt-meester,	*Josephus-Carolus-Hilarius Du Trieu,*
Den grooten ry-meester,	*Joannes-Baptista Leemans*,
Den grooten marschalk van het hof,	*Ludovicus.-Theod.-Gustavus Mahy*,
Den grooten chambellan,	*Josephus Reyntiens.*

Het koninglyk order van den *Nederlandschen Leeuw*, verbeéld doór:

Twee Groot-Kruys-Ridders:

Gaspar-Maria-Eugenius De Wargny, *Josephus-Guilielmus Van Caster.*

---

(1) *De Societé philarmonique* ofte *genoótschap der muziek-minnaeren* is hier in 't jaer 1803 opgeregt geweést en heéft op alle tydstippen met eenen bezonderen iver en bereydwilligheyd, op het aenzoek der overheden, de openbaere feesten *in cortège* bygewoond en hun dien plegtigtigen toestel gegeéven, welken hier voórheén onbekend was — 'T is ook aen haer dat men den smaek en kennis van de muziek, de welke zich hier sedert onder de jongheyd heéft verspreyd moet toeëygenen, en dat onze inwoonders een deel hunner schoonste en aengenaemste vergaederingen verschuldigd zyn. Geérne teekenen wy hier deéze voór het muziek-minnende genoótschap zoo lofweêrdige omstandigheden aen, in een werkje gemaekt ter gelegentheyd van eene feest, aen de welke haere tegenwoórdigheyd wederom zoo veél luyster zal toebrengen.

Twee Commandeurs :

Carolus Ryckaert, | *Theodorus-Augustus Leva.*

Vier Ridders :

Petrus-Henricus De Keyser, | *Jacobus Noteboom,*
Henricus-Josephus-Eug. Taymans, | *Adolphus De Roover.*

VYFDEN PRAEL-WAGEN (1).

Verbeéldende het Doórlugtig Huys van *ORANJE-NASSAU* in de persoonen van hunne Majesteyten *DEN KONING* en *DE KONINGIN* der Nederlanden ende de koninglyke famillie.

Den Wagen word bestierd doór de Wysheyd, verzeld van de Victorie, de Dapperheyd, de Liefde tot het Vaderland, de Goedheyd en de Edelmoedigheyd.

Waer wysheyd heeft 't bestuer, door onverbroken band
Met dapperheyd gepaerd, met goedheyd en victorie,
Met edelmoed en liefde tot het vaderland
Moet wezen eeuwig g'luk en onverdoofb're glorie.

Rondom den wagen leést men noch de volgende verzen :

Voorwaer gelukkig land, waer vorsten en vorstinnen,
Als in ons vaderland het licht der kunsten minnen,
En stellen d'eer voor 't goed, de deugden voor het kwaed,
Dry mael gelukkig land! onvergelykb're staet!

WYSHEYD.

Om wysheyd ver bekend door alle 's werelds ryken;
De minst ervaren in ons fraey geschiedenis,
Vraeg hem naer *Nassaus* stam, hy zal u duyzend blyken
Van wys beleyd doen zien tot hun gedachtenis.

OVERWINNING.

O maegd van Godenbloed geteeld, omringd van palmen,
Bewaerster van het ryk, snel, overwinning, snel,
Kom, zaem met ons den lof van onze vorsten zingen,
Hy is uw lieveling, gy zyt zyn krygs gezel.

---

(1) Ideren prael-wagen heéft een gespan van zes peêrden, en zyn de geéne van de Heeren *Colonel Jacoby*, *Ridder Van Velsen*, *De Burlet*, *Major De Gouy*, *J.-F.-J. Montens*, *P.-J. Ketelaars*, *Major De Gignoux*, *C.-J. Scheppers*, zoón; *Generael-Major Baron Dubois*, *Luytenant Van Heemskerck*, *J.-F. Scheppers*, *Luytenant Grothe*, *Joseph Van den Nieuwenhuysen* en van *Mevrouw* de *Baronnesse Snoy*, welke die alle met de grootste gedienstigheyd daer toe hebben aengeboden.

VYFDEN PRAEL-WAEGEN.

HET SCHIP GENAEMT 'S LANDS WELVAEREN.

EDELMOEDIGHEYD.

Wie eens zyn vyand spaert, bekomt verdienden lof,
En word van ieder een ten hoogsten top verheven;
Dit vinden wy in u, ô eer van *Nassaus* Hof?
Want gy, gy wint altoos, om kunnen te vergeven.

DAPPERHEYD MET DEUGD GEPAËRD.

Een dapper man die aen zyn opzet blyft gehecht,
En die rechtveerdig is in 't geen hy keurt voor recht,
Zal geen boosaerdig rot van borgeren en mannen
Doen schudden hier of gins, ter snoodheyd aengespannen.
Laet vry op zee 't geweld der woeste winden razen,
En 't felle blixemvuer slaphertigen verbazen;
Ja schoon aen stukken zelf d'ontschokte wereld viel
Zyn bouwval treft altyd een onverschrokke ziel.

GOEDHEYD.

Wie heeft hun goedheyd niet ten allen tyd beproefd?
Wie heeft 'er ooyt aen hun zyn nood doen vruchtloos klagen?
Verheft dan *Nassaus Huys*, en mint hun, zoo 't behoeft.
Dewyl 'er niemand is by hun ooyt afgeslagen.

LIEFDE TOT HET VADERLAND.

De Liefde tot zyn land blyft onverminderd duren,
En hoe dees ouder wordt,
Hoe grooter kracht zy krygt, en groeyt en bloeyt all' uren
En vuer in d'ad'ren stort.
Een koopman aengezet door hoop van geld te winnen,
Zal wel een ruymen tyd
Het woeste pekelveld meer schynen te beminnen
Doch naer zynen arbeyd,
Komt in zyn vaderland verloren rust genieten.
Een Hoveling gespoord
Door eer- en staetzuchtsprik, laet het zich niet verdrieten
Of schoon op een vreemd oord;
Hy leeft daer grootsch en breed onder de dapp're vorsten,
Nog breekt hy daer niet af
De liefde voor het land, waer moeder uyt haer borsten
Hem 't eerste voedsel gaf.
Een krygsman snelt te rug, naer dat hy heeft bekomen
Den naem waer heen hy stondt,
Om dat hy voor altyd wilt rusten, als de vromen,
Op vaderlyken grond.

De personagiën van den koninglyken prael-wagen zyn verbeéld :

Z M. DEN KONING	doór	*Ludovicus-Jos.-Victorinus De Wargny,*
H. M. DE KONINGIN	»	*Eleonora-Carolina-Josephina Dutrieu ,*
Z. K. H. DEN ERF-PRINS DER NEDERLANDEN	»	*Modestus-*Joannes-*Augustus Muskeyn ,*
H. K. EN K. H. DE PRINCESSE ANNA-PAULOWNA VAN RUSLAND, ZYNE GEMAELIN	»	*Elisa-Joanna-Carolina Van Caster ,*
Z. K. H. DEN PRINS FREDERIK DER NEDERLANDEN	»	*Emilius-Joannes-Lud.-Emanuel-Gislenus De Meester-Dewargny ,*
H. K. H. DE PRINCESSE LOUISA-WILHELMINA - AMELIA VAN PRUYSSCHEN, ZYNE GEMAELIN	»	Joanna-*Maria-Elisa Van Kiel,*
H. K. H. DE PRINCESSE WILHELMINA-FREDERICA-LOUISA-CAROLINA-MARIANNA DER NEDERLANDEN	»	*Cornelia-Maria-*Josephina *Scheppers.*

Dry zóonen van Z. K. H. den Erf-prins :

DEN PRINS GUILIELMUS-ALEXANDER-PAULUS-FREDERICUS-LUD.	doór	*Carolus-*Joannes-*Antonius-Amatus Van den Branden de Reeth ,*
DEN PRINS GUILIELMUS-ALEXANDER-FREDERICUS-CONSTANTINUS-NICOLAUS-MICHAEL	»	*Eduardus-Adolphus Van Kiel ,*
DEN PRINS GUILIELMUS-FREDERICUS-HENRICUS	»	*Desideratus-Victor-Eugenius Guyot.*
De Wysheyd	»	*Victoria-Maria Bosselaer,*
De Victorie	»	*Maria-Theresia-Paulina Opdebeéck ,*
De Dapperheyd	»	*Maria-Rosalia De Bruyne ,*
De Liefde tot het vaderland	»	*Stephana-Rosa-Maria Hunin ,*
De Goedheyd	»	*Antonia-Francisca-Eugenia Pansius ,*
De Edelmoedigheyd	»	*Maria-Cornelia-*Julia *Parasiers.*

Vier Pagiën zitten buytenwaerts op de vier hoeken van den troon, en draegen op hunne schilden de volgende spreuken :

Hy volgt regt der leeuwen aerd,
Wier grim den overwonnen spaert.

Zyn gerechtig oog laet noch goed ongeloond noch kwaed ongestraft.

Noch haet noch liefde konnen hem van de gerechtigheyd aftrekken.

In alles Koning,
Zyn lof, naem en eer zal zonder eynde dueren.

De Pagiën zyn verbeéld doór:

Victor-Joannes *Van Deuren*,	*Alexander Van Kiel*,
Henricus *Fremte*,	*Constantinus*-Jos.-*Illuminatus Fris.*

Agter den wagen twee Adjudanten des Konings te peërd:

Cornelius De Wit, *Franciscus*-Benedictus *Van Velthoven.*

Den koninglyken wagen word gevolgd doór:

1.° Het DRY-MAST-SCHIP nu genaemd *het Lands Welvaeren*, voór en agter het welk een deel matroozen gaen (1).

Op het Schip zyn verbeéld:

De H. Catharina	doór	*Joanna-Lucia* Wabbens,
Den Kapiteyn	»	Joannes-*Baptista* Van *der* Voort,
Eenen Engel	»	*Guilielmus* Van Hoey,
Eenen Americaen	»	*Ludovicus* Van *der Stappen*,
Twee Chineézen	)	*Michaël* Van Hoey,
	)	*Rumoldus*-Jacobus *Rosel.*

Matroozen oft Boots-gezellen:

Be*rnardus* Bosmans,	*Guilielmus Lauwers*,
Joannes-*Baptista Lauwers*,	*Gabriël Piskaer*,
Cornelius Lauwers,	Judocus Van *den* Berg,
Franciscus Goedgebuer,	Joannes Volkaerts.
Jo*annes-Bapt.* Walschaerts,	

2.° Het ROS-BAYARD, gemeynelyk gezeyd het vier gebroeders peërd (le cheval des quatre fils Aymon) op het welk de vier helms-kinderen verbeéld worden doór de gebroeders JOANNES-BAPTISTA-HENRICUS, EUGENIUS-BERNARDUS, JUDOCUS en FRANCISCUS-JOSEPHUS VAN HEURK (2).

Zes kleyne peërden loopen rondom het groot.

(1) Eenige geéven dit schip voór als verbeéldende het schip het welk Rumoldus hier te lande zoude aengebragt hebben. — Andere zeggen het zelve beteekent het *Schip Petri*, dat is de H. Kerk, dewelke doór alle gevaeren en over alle hinder-paelen als zegenpraelende henen zeylt. Het schynt dat men 'er verschillende naemen en bediedenissen heéft aen gegeéven, volgens de verschillende omstandigheden in de welke het gediend heéft. Het is in 1647 gemaekt, en zeer waerscheynelyk doór de schippers bekostigd, doór welkers kinderen alle deszelfs personagiën altyd verbeéld worden.

(2) Het Ros-Bayard is het peërd van die vier dappere ridders, zoónen van *Aymon*, prins van het land van Ardennen, de welke, volgens men in de oude verdichtsels leést, voór hun vier maer een peërd hadden. — Doór die zinnebeéldige vertooning word beteekend de *Eendragt* en de *Getrouwigheyd* van die van Mechelen.

De vier gebroeders zingen:

(1)

Wat voór vyand derft ons naeken,
Vier Gebroeders op een Peërd !
Ider moet het vegten staeken
Als wy speélen met ons zweërd.
Wy en achten geene slagen ,
Geene scheuten in den stryd ;
Want ons Harnas kan 't al draegen
Daer een ander zich voór myd.

(2)

Wy en zyn voór honderd mannen
Wel gewapend niet bevreest,
Als wy maer den toom ontspannen
Dan weërd zich ons Peërd het meest.
Het kan loopen, het kan springen,
Het kan vliegen doór het zand ;
Geenen mensch en kan het dwingen,
Want 't heéft altyd d'overhand.

(3)

Sa Ros-bayard toont uw' kragten
En spaert hier uw' beenen niet,
Toont dat ider hem moet wagten
Die uw' sterke togten ziet.
Slaet van agter en van voóren ,
Regt u op, 't is ons bevel ;
Als wy steken met de spoóren
Toont dat gy voór ons zyt snel.

(4)

Wy en zullen niemand wyken ,
Wat voór vyand ons komt aen ;
Ider moet zyn wapens stryken
Als wy met ons zweërden slaen.
Onzen iver is te agten,
Om 't geluk en onderstand
Die wy zoeken en betragten
Voór het Mechelsch Vaderland.

3.° Den REUZEN-TREYN bestaende uyt zes kolossaele Figueren, genaemd Groot-Vader, den Reus, de Reuzin en hunne dry Kinderen (1).

4.° Het RAD VAN AVANTUER, ons vertoonende doór zyne geduerige beweging de onstandvastigheyd en wisselvalligheyd der fortuyn, de welke overhand de eene verheft en de andere vernedert.

Sors omnia versat. VIRG.

Fortuyn bedriegt gy ons ? -- Neen, 'k heb u zoo geleerd;
Wat ik u heden geéf, is morgen omgekeerd.

5.° De TWEE KEMELS op de welke zitten, Cupido verbeéldende :

Jacobus-Leopoldus-Albertus Ryckmans en *Joannes Collignon.*

Den Prael-treyn zal gesloten worden doór eene tweede afdeeling ligte dragonders te peërd.

Ter gelegentheyd van de tegenwoórdige Jubel-feest, is 'er eenen gedenk-penning geslaegen, vertoonende van den eenen kant het borst-beéld van den H. Rumoldus met dit opschrift:

---

(1) Moeyelyk is het iet zekers by-te-brengen over den oorsprong en de beteekenis der reuzen , de welke

DE REUSE FAMILIE.

Lecrivel de Malines F. *Lith. de Burggraaff*

Verelvet de. Lith: de Burggraaff.

HET ROS-BAYARD OFTE VIER GEBROEDERS PEERD.

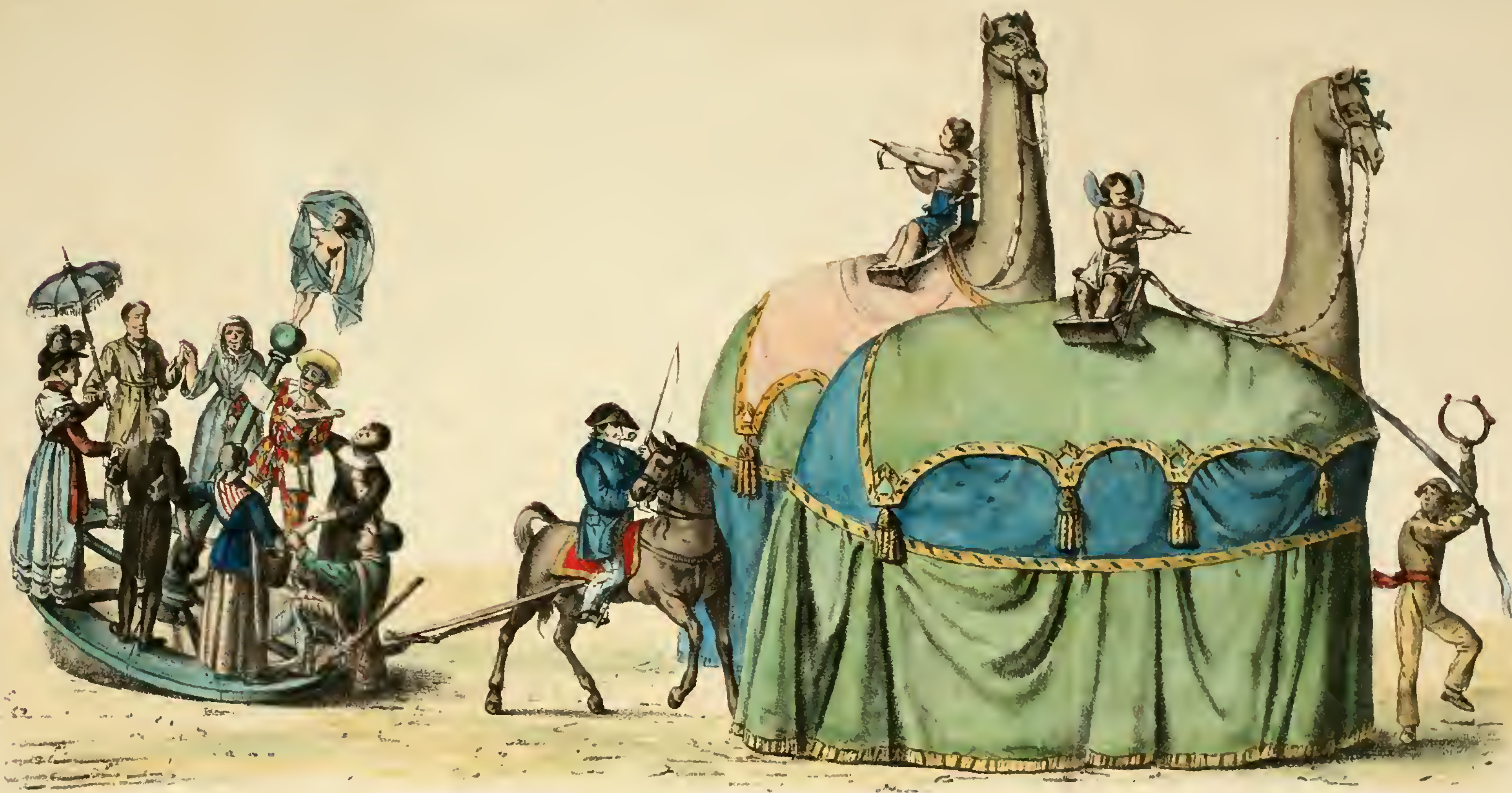
DEN REUS, GENAEMT GROOT-VADER.

Vicomte des Malines P.^t A. le Borggraeff

Verhoeven de Maler

Lith. de Burggraaff

DE KEMELS EN HET RAD VAN AVANTUER.

Verdoet de Malines F.t *Lith. d. Burggraaff*

Vervloet de Malines. Ft *Litho. de Burggraaff rue des chandeliers Brux.les*

SIGNORKEN

A MARTYRIO ANNO ML.

Langs den anderen kant ziet men de stad Mechelen, haere dankbaerheyd aen haeren H. Patroon betoonende; zy is verbeéld doór eene vrouws-persoon, de welke eenen palmtak in de regte hand houd, en met de andere op den schild der stad steunt: in den omkring leést men het volgende jaer-schrift, doór den heer *Maes*, mec. doct., gemaekt:

SENATUS POPULUSQUE RUMOLDO CONSECRANT.

By den Reuzen-Treyn etc. hebben wy ook gevoegd het afbeéldsel van het vermaerd *Signorken* ofte den *vuylen bruydegom*, den welken hier sederd verscheyde eeuwen in egtenis word gehouden en dien men eertyds, tot vermaek van het volk, in onze vreugde-feesten, agter den treyn, plagt laeten mede-te-gaen. Signorken beklaegt zyn lot en roept uyt:

Signorken, wat een droevig kruys,
Verwezen om te blyven t' huys?
Maer word my 't meégaen niet gejond,
De konst voerd my de wereld rond.

Den zoo gezevden oorsprong ofte historie van Signorken is te wel bekend, om de zelve hier noch op-te-haelen.

---

men in verscheyde steden van ons land ziet. *De Feller* zegt hier over in zynen *Catéchisme Philosophique*, n.° 45: » Les figures de géans qu'on promène processionellement dans quelques villes désignent des inondations, des pestes, des guerres, dont on a voulu conserver la mémoire par ce symbole monstrueux. »

In eene beschryving van den Ommegang van Mechelen-kermis van 't jaer 1644, geéft men 'er deéze zinnebeéldige bediedenis aen .... « Doór de Reuzen worden vertoond die groote, opgeblaeze » hooveêrdige menschen die, om hunne grootheyd, alle andere gemeyne styfhalzig en trots over het hoofd » zien, als oft zy niemand van doen hadden; daer het nogtans met hun dikwils zoo gesteld is, dat zy » van hun zelven niets eer- of prys-weêrdigs hebben, en om hunne *botte plompheyd* als gemaeckte STOMME » BEELDEN zouden blyven staeks-stille staen, indien zy van den gemeynen mensch niet en wierden voorts-» geholpen, oft, gelyk men gemeynelyk zegt, met de schouderen weggedraegen. »

SOLEMNELE

JUBILÉ

Die geviert zal worden in de Metropolitane kerke van den H. RUMOLDUS binnen Mechelen, en beginnen met de eerste Vespers van den Feestdag der geboorte van den H. Joannes-Baptista, tot Zondag 10 July in begrepen, om God Almachtig te bedanken over alle zyne weldaden, bekomen sedert duyzend vyftig jaren door de voorspraek van den glorieusen Bisschop en Martelaer RUMOLDUS, Apostel van Mechelen, alwaer hy zyn bloed gestort heéft het jaer 775, op den zelven dag dat in de H. Kerk geviert word den Feestdag van den H. Joannes, Voorlooper des Heere.

Zyne Heyligheyd LEO XII, door zyne Breve van 18 January 1825, geplaceteért by Koninglyk besluyt van 7 April ll., heeft (niet tegenstaende het algemeyn Jubilé hetwelk thans geviert word binnen de hoofdstad Roomen), genadiglyk vergunt eenen Vollen Aflaet die zal konnen verdient worden eens, geduerende zeventhien dagen, van op den 23 Juny met de eerste Vespers van den H. Joannes-Baptista, tot Zondag 10 July in begrepen, door alle Christene Geloovige, die hunne zonden gebiecht hebbende met een waerachtig berouw over dezelve, weerdiglyk zullen nutten het Alderheyligste Sacrament, en bezoekende de Metropolitane Kerk van St. Rombaut, aldaer godvruchtige gebeden zullen storten tot de verheffing van onze moeder de H. Kerk, en volgens haere intentien.

De Solemnele Diensten zullen in de Metropolitane Kerk geschieden als volgt:

Den 24 Juny, ten IX ueren s'morgens, de Tertien, de Statien, de Plechtige Misse, de Sexten en Nonen. Nae middag ten III ueren de Vespers en Completen, nae welke in het Choor de H. Reliquie-Kasse zal geopent worden, en Zyne Hoogheyd den Prins-Aertsbisschop vergezeld van alle zyne Assistenten, van zyn Kapittel, van de Clergie van alle de Parochien en Kerken dezer stad, alsook van het Magistraet en den Fabriek-Raed van de Metropolitane Kerk, zal openbaerlyk uytnemen en toonen alle de Reliquien van den H. Patroon, en het Bekkencel boven op de Kasse stellen, dewelke agtervolgens Processie-gewys zal gedragen worden in het midden van de Kerk, en daer geduerende den Jubilé-tyd ten toon gestelt zal blyven; agter deze Solemniteyt zal het Lof aen den Hoogen Autaer gezongen worden.

Den 25 Juny, en de andere werkdagen binnen den Jubilé, uytgenomen den Feestdag van de HH. Apostelen Petrus en Paulus op 29 Juny en van den H. Rumoldus op 1 July, zal de Solemnele Misse gezongen worden ten X ueren nae het Sermoon, en ten VI ueren 's avonds het Lof, eensgelyks agter het Sermoon.

Op de dagen dat den Ommegang of Praeltreyn zal plaets hebben, zal er geen Lof geschieden, en de Kerk zal den geheelen namiddag gesloten blyven.

Op Zondag 26 Juny, de Solemnele Misse ten half-acht ueren, en de Processie zal effen op den slag van X ueren uytgaen. De Vespers zullen ten IV ueren gezongen worden, op welke zullen volgen het Sermoon en het Lof.

Op 29 Juny, zynde den Feestdag van de HH. Apostelen Petrus en Paulus, en 1 July, Feestdag van den H. Rumoldus, zal het Sermoon geschieden het quart na VIII ueren, en effen met den slag van IX ueren zullen de Tertien gezongen worden, dewelke onmiddelyk zullen gevolgt zyn van de Solemnele Misse, de Sexten en Nonen. Nae middag ten III ueren de Vespers, nae welke het Sermoon en het Lof.

Op Zondag 3 July, zullen alle de diensten geschieden gelyk op 26 Juny boven vermeld.

Den 10 July, zal het Sermoon gedaen worden het quart na VIII ueren, en de Tertien zullen beginnen effen met den slag van IX ueren, daer nae de Processie binnen de Kerk, de Sexten en Nonen. Ten III ueren nae middag de Vespers en Completen, agter welke de HH. Reliquien Processie-gewys zullen wederom gebragt worden in de Choor, aldaer bezigtigt en weder gelegt worden in de Kasse dewelke door Zyne Hoogheyd den Prins-Aertsbisschop met zorgvuldigheyd zal toegesloten worden. Den Te Deum en het Lof zullen deze Solemniteyt eyndigen.

Geduerende deze Jubel-Feest zullen de Sermoonen gedaen worden door de hier-nae volgende Heeren:

Den 25 Juny, het quart na IX ueren 's morgens, door den heer *Crabb*, Kanonik-Plebaen, in het vlaemsch.

Den 26, na middag, agter de Vespers en Completen, door den heer *Lauwers*, Land-Deken en Pastor van Sinte Paulus te Antwerpen, in het vlaemsch.

Den 27, het quart na IX ueren 's morgens, door den heer *Klerens*, Land-Deken en Pastor van Ste. Catharina te Brussel, in het vlaemsch.

Den 28, op dezelve uer, door den heer *De Weuwé*, Land-Deken en Pastor te Hal, in het vlaemsch.

Den 29, het quart na VIII ueren 's morgens, door den heer *Reynuit*, pastor van O.-L.V. te Mechelen, in het vlaemsch.

Na middag, agter de Vespers en Completen, door den heer *Ondernard*, Pastor van O.-L.-V. ter Kapellen te Brussel, in het fransch.

Den 30, het quart na IX ueren 's morgens, door den heer *Oceman*, Onder-Pastor van St. Rombaut, in het vlaemsch.

Den 1 July, het quart na VIII ueren 's morgens, door den heer *De Roy*, Pastor van het Begynen-hof te Mechelen, in het vlaemsch.

Na middag, voor het Lof, door den heer *Van Beneden*, Onder-Pastor van Ste Gudula te Brussel, in het fransch.

Den 2, het quart na IX ueren 's morgens, door den heer *Voet*, Onder-Pastor van St. Rombaut, in het vlaemsch.

Den 3, na middag, agter de Vespers en Completen, door den heer *Souslacroix*, in het fransch.

Den 4, het quart na IX ueren 's morgens, door den heer *Claessaerts*, Pastor van Peuthy, in het vlaemsch.

Den 5, op dezelve uer, door den heer *Ottoy*, Land-Deken en Pastor te Lubbeek, in het vlaemsch.

Den 6, op dezelve uer, door den heer *Verrept*, Pastor van St. Stevens-Woluwe, in het vlaemsch.

Den 7, op dezelve uer, door den heer *De Cock*, Pastor van Houtain-le-Val, in het fransch.

Den 8, op de zelve uer, door den heer *Priers*, pastor van Kapellen-op-den-Bosch, in het vlaemsch.

Den 9, op dezelve uer, door den heer *Van Arschodt*, in het vlaemsch.

Een-ieder word aengewakkert, en wel bezonderlyk alle de ingezetene van Mechelen, om by te woonen, zoo veel het mogelyk is, alle de diensten die geduerende deze Solemniteyt plegtiglyk zullen geschieden binnen de Metropolitane Kerk, om aldaer God te bedanken over alle zyne weldaden, en namentlyk over de kostelyke gave des geloofs van hetwelk zy deelagtig geworden zyn door de Prediking van den Heyligen RUMOLDUS en andere Apostelyke mannen die in deze landen meestendeel alle hun bloed tot bevesting van het zelve gestort hebben: ook om van de Goddelyke goedertierentheyd te bekomen, door de voorspraek van den H. RUMOLDUS, voor hunlieden de standvastigheyd in het geloof van hunne voorouders, en voor alle de zondaers een opregt berouw over hun misdadig voorgaende leven en eene verbetering van zeden, gegrondvest op een levende geloof, eene standvastige hoop en ontsteken door de Goddelyke liefde, op dat wy alle nae dit voorby vliegende leven mogen genieten in het ander de eeuwige gelukzaligheyd.

PROGRAMMA

Der Openbare Feesten welke te Mechelen ter gelegenheid van het JUBILÉ van den H. RUMOLDUS patroon der stad, zullen plaats hebben.

Burgemeester en Schepenen der stad Mechelen,

Verlangende den algemeenen wensch van de inwoners dezer stad, dat het vyftigjarige JUBELFEEST van den H. RUMOLDUS, hunnen Patroon, op eene luisterryke wyze gevierd worde, zoo veel doenlyk te volbrengen en alhier, in die gelegenheid, het verblyf zoo aangenaam mogelyk te maken voor de talryke vreemdelingen, welke de plegtigheden van dit feest ten allen tyde, niet alleen uit de onderscheidene gedeelten des koningryks, maar ook uit de omliggende landen, tot het zelve aangelokt hebben.

Hebben met inwilliging van den stedelyken Raad besloten:

Art. 1. De openbare feesten, ter gelegenheid van het vyftigjarige Jubelfeest van den H. Rumoldus, zullen beginnen den 26 Juny en eindigen den 12 July van het tegenwoordige jaar.

Art. 2. De zondagen 26 Juny en 3 July op welke de plegtige processien, met de nieuwe zilveren kas, de overblyfsels van den H. Rumoldus inhoudende, geschieden, zullen er om tien ure des avonds, algemeene illuminatien plaats hebben, gelyk ook op zondag den 10 July, wanneer de processie alleenlyk binnen de kerk zal gedaan worden.

Art. 3. De dingsdagen 28 Juny, 5 en 12 July zal de groote praaltrein omgaan.

De praaltrein zal telkens, ten drie ure na middag, uit de Keizerstraat opryden, om de volgende plaatsen en straten door te trekken, te weten: de Befferstraat, de groote Markt, de Brul, de O.-L.-V.-straat, de Graanmarkt, de Guldenstraat, de Yzerenleen, de Steenweg, de Antwerpschestraat, de Peperstraat, de Kerkhofstraat, de St. Jansstraat, de Bist en de Paardenmarkt.

Alle deze plaatsen en straten als ook het grootste gedeelte van de stad, zullen geheel den tyd van het Jubelfeest fraai versierd zyn.

Art. 4. De maandag 27 Juny is gereserveerd voor het groot Concert, welk van wege het philarmonieke Genootschap dezer stad in eene daar toe geschikte plaats, buiten de Antwerpsche poort, zal gegeven worden.

Art. 5. Woensdag den 29 Juny, ten een ure na middag, zullen de genootschappen der liefhebbers van den *Kruisboog* alhier, ten stadhuize vergaderen om van daar, met de vreemde genootschappen tot het groot schietspel uitgenoodigd, zich plegtiglyk naar het Willemsveld buiten de Leuvensche-poort te begeven, alwaar de schietoefeningen zullen plaats hebben.

De groote pryzen zullen bestaan in drie gouden eerpenningen.

De eerste ter waarde van 60 ned. gulden.

De tweede van 40 gulden.

De derde van 30 gulden.

Art. 6. Donderdag den 30 juny, ten vier ure na middag, zullen er by de kraanbrug kampspelen op het water plaats hebben.

De overwinnaars zullen zilveren pryzen ontvangen.

Art. 7. Vrydag den 1 July, ten elf ure des voormiddags, zal de uitdeeling der pryzen aan de leerlingen der Akademie van teeken en bouwkunde dezer stad, met alle plegtigheid op de zaal van het schouwburg gedaan worden.

Art. 8. Maandag den 4 July zal er een groot concours van muzikale harmonie plaats hebben, tot welk alle de genootschappen van het koningryk uitgenoodigd zyn. De mededingers zullen ten 9 ure des voormiddags op het stadhuis verzamelen, om zich van daar plegtiglyk ter plaats van het concours te begeven. Het philarmonieke genootschap dezer stad zal den optogt openen.

De vreemde muzikale genootschappen zullen hunne intrede doen binnen deze stad met slaande trommel, waayend vaandel en *marches* of *pas redoublés* spelende.

Deze intreden zullen kunnen geschieden van zeven tot negen ure des morgens, of daags te voren van vier tot acht ure des avonds.

De pryzen voor het concours zullen bestaan in eenen gouden eerpenning ter waarde van 120 ned. gulden; twee idem ider van 50 gulden, en drie zilveren ieder ter waarde van 30 gulden.

Dingsdag den 5 July, ten 10 ure des morgens, zullen deze eerpenningen plegtiglyk aan de overwinnaars uitgedeeld worden.

Den zelfden dag zal de omgang van den praaltrein, zoo als hier boven art. 3 is gezegd, voor de tweede maal plaats hebben.

Art. 9. Woensdag den 6 July, ten vier ure na middag, zullen er spelen van het mast klimmen buiten de Leuvensche poort geschieden. De masten zullen behangen zyn met eetwaren en onderscheidene zilveren voorwerpen.

Art. 10. Donderdag den 7 July, ten drie ure na middag, zal de groote Koers te paard buiten de Brusselsche poort plaats hebben.

De overwinnaar zal eenen gouden eerpenning ter waarde van 100 ned. gulden ontvangen.

De personen, welke verlangen mede te dingen, zullen zich den dag van den koers van acht ure tot den middag ten stadhuize laten inschryven.

Een *Jury* zal benoemd worden tot het keuren der paarden voor den koers aangeboden, deze zal er geene aanvaarden dan degene welke tot den koers geschikt zullen geoordeeld worden. (1).

Er zal te voren, des morgens ten negen ure, nog een ander koers plaats hebben, tot welken alle inlandsche paarden zullen toegelaten worden.

De overwinnaar zal, boven het voordeel dat het paard tot den grooten koers zal aangenomen worden, een paar zilveren sporen genieten.

De inschryving voor den koers der inlandsche paarden zal moeten van zeven tot negen ure des morgens, geschieden.

Om alle ongevallen te vermyden zal het publiek tot dit vermaak, langs de overzyde der vaart, alleenlyk toegang hebben, de doorteloopen wydte zal voor de mededingers alleen, behouden en geschikt zyn.

Art. 11. De vrydag 8 July is gereserveerd voor een Concert welk zal gegeven worden door de uitmuntende Muzyk van het regiment ligte Dragonders n.° 5 alhier in garnizoen.

Art. 12. Maandag den 11 July, ten drie ure na middag, zullen er openbare oefeningen met den handboog op de vogelroede, in den hof van het genootschap *de Eendragt* buiten de Antwerpsche poort plaats hebben, waar toe alle de genootschappen van het koningryk zyn uitgenoodigd geworden.

De groote pryzen zullen in onderscheidene stuks zilverwerk bestaan, te weten:

Voor den eersten een schoone koffypot.

Voor den tweeden een theepot.

En voor den derden prys een mostaardpot met twee zoutvaten.

---

(1) Zyn benoemd tot deézen *Jury*: de heeren *P. Cornelis*, zoón; *Joseph Ketelaars*, *Vermeulen-Scheppers*; *Jul. De Broyer*, en de heeren *Crooy*, kapiteyn en *Morel*, luytenant by het regiment ligte dragonders.

De mededingende genootschappen zullen, ten twee ure na middag, ten stadhuize vergaderen, om zich van daar plegtiglyk ter plaatse der schietoefening te begeven.

Art. 13. Dingsdag den 12 July zal de praaltrein, zoo als bereids gezegd is, voor de derdemael omgaan.

Art. 14. Alle de genen verlangen mede te dingen voor de pryzen der spelen vermeld in de art. 6 en 9 van het tegenwoordige programma, zyn gehouden zich te doen inschryven op het bureau van politie drie dagen voor dat de zelve spelen zullen geschieden.

Art. 15. Van den 24 Juny tot den 25 July zal er eene groote tentoonstelling van schilderyen, beeldwerken en in het algemeen van alle andere voorwerpen van konsten, in de gebouwen van de voormalige commandery van Pitzenburg plaats hebben.

Art. 16. De koffyhuizen en alle andere publieke verblyfplaatsen zullen gedurende den geheelen nacht te rekenen van den 26 Juny tot den 12 July mogen open blyven.

Art. 17. Het plaatselyk Bestuur gelast met de goede orde en de algemeene veiligheid te verzekeren, zal zich ten dien einde met de heeren Kommandanten der plaats en der Marechausée beramen en zullen daar toe de noodige maatregelen genomen worden.

Art. 18. Het tegenwoordige programma zal gedrukt, aangeplakt en by insertie in de nieuwsbladeren algemeen bekend gemaakt worden.

Gedaan op het stadhuis te Mechelen, den 29 april 1825.

ESTRIX.

Ter ordonnantie,
PISCAER, Secretaris.

PROGRAMMA

Voor de groote en buytengewoonelyke prys-schieting met den kleynen Kruys-boog, welke te Mechelen den 29 Juny 1825 plaets hebben zal, ter gelegentheyd der vyftigjaerige Jubel-feest van den H. Rumoldus, patroon der stad.

Art. 1. De dry groote pryzen door het stedelyk bestuer geschonken, bestaen in dry goude eerpenningen.
Den eersten ter weerde van zestig guldens nederlandsch geld.
Den tweeden ter weerde van veertig guldens.
En den derden ter weerde van dertig guldens.

Art. 2. Niemand zal tot deze schieting aenveerd worden dan de lidmaeten der genootschappen van 't Koningryk.

Art. 3. De voorzeyde eerpenningen zullen behaeld worden met het schieten op het blasoen, te weten:
Den eersten door den schutter den welken het meest kleyne roos zal komen te schieten.
Den tweeden door den gene het hoogste getal zal schieten.
Den derden zal toegewezen worden aen den gene het tweede hoogste getal zal geschoten hebben.
Dit alles in zes schooten voor ideren schutter.

Art. 4. In geval van geene kleyne roosen zal den eersten eerpenning behaeld worden door den schutter die het meest twintig zal geschooten hebben; zoo nogtans dat niemand meer dan eenen eerpenning zal konnen behaelen.

Art. 5. De genootschappen, welke deze schieting betragten by te woonen, zullen 'er kennis van geven aen den heer DE WIT, secretaris van het genootschap van den ouden Kruys-boog, in den korten Brul, wyk D, n.° 517, uyterlyk voor den 10 juny 1825 met het toezenden van eenen naemlyst van hunne schutters welke daer toe bestemd zyn. Dezen naemlyst zal in 't opschrift moeten draegen de benaeming en het jaer der inrigting van het genootschap, en door haer opperhoofd opregt verklaerd zyn.

Art. 6. Den dag der schieting is bepaeld op woensdag den 29 juny 1825, ten twee ueren naer middag, om te eyndigen ten acht ueren des avonds.

Art. 7. Ingeval men dien dag alle de schooten niet konde geven zal 'er daedelyk bepaeld worden de uere wanneer men des anderendaegs de schutting zal hervatten om den zelven dag naer middag geeyndigt te worden.

Art. 8. De genootschappen zyn aenzogt hunne intrede binnen de stad Mechelen te doen met slaende trommel en waeyende vaendel.

Art. 9. Op den dag der schieting zal eenen gemagtigden van ieder genootschap, om tien ueren voor middag, zig op het stadhuys begeven om aldaer te ontfangen het order in 't welk zy beurtelings tot het schieten zullen geroepen worden, zoo nogtans dat de genootschappen van Mechelen de laetste schieten zullen; ter zelver gelegentheyd zullen zy te kennen geven den naem van den Commissaris door hun benoemd tot het slissen der moeyelykheden, die in het schieten zoude konnen voorkomen.

Art. 10. Ten gezeyden dage der schieting, om een uer naer middag zullen alle de genootschappen zig vergaederen ter plaetse die hun zal aengewezen worden om in groot *Cortege*, den rang houdende van het order der schieting, hun te begeven ter plaetse waer de zelve geschieden zal. Nogtans zal het genootschap van den ouden Kruys-boog dezer stad den treyn openen.

Art. 11. Is wel uytdrukkelyk bestemd, dat den schutter die zig, op zyne beurt van schieten, voor den doel niet zal laeten vinden, zyn regt van schieten voor die reys verliezen zal.

Art. 12. Ingeval van deyl-schooten voor den eersten of kleynen roosen-prys, zal men gehouden zyn wederom te schieten naer de kleyne roos, en geene meer geschooten wordende, zal het hoogste getal den eersten eerpenning behaelen; alle voordere deyl-schooten zullen beslist worden door het hoogste getal.

Art. 13. De eerpenningen zullen door de heeren Borgemeester en Schepenen in eene der zaelen van het stad-huys, aen de winnaers omgehangen worden, in tegenwoordigheyd der genootschappen die zig aldaer ten dien eynde in *Cortege* als voren begeven zullen.

Art. 14. Boven het winnen der eerpenningen hier voren aengehaeld zal 'er ter zelver gelegentheyd geschooten worden tot het behaelen der geld-pryzen, by middel van eenen inleg van twee guldens zeven-en-dertig centen nederlandsch geld, te betaelen door iederen schutter, welken inleg zoodaniglyk zal verdeyld worden, dat de helligt van het getal der schutters prys bekomen zal, dog alle in het hoog tal.

Art. 15. Met het toezenden van den naemlyst, zoo als by art. 5 is gezeyd, zal ieder genootschap daer by voegen (franco) het beloop van haeren inleg, ten eynde met zekerheyd de verdeeling der geld-pryzen te konnen bepaelen.

Art. 16. Alle hoegenaemde deyl-schooten zullen moeten beslist worden met het schieten op het blasoen en geensints naer de pin.

Art. 17. Het behaelen van eenen eerpenning zal het winnen van eenen geld-prys niet beletten.

Gedaen te Mechelen den 17 february 1825.

Van wegens de genootschappen van den kleynen Kruys-boog.

F.-B. DE VOOGHT.
POLFVLIET.
Henry VAN KIEL.
VAN DIEPENBEECK.
J. COLLIGNON.

PROGRAMMA.

GROOT CONCOURS VAN MUZIEKAELE HARMONIE.

Burgemeester en Schepenen der stad Mechelen hebben met bewilliging van den stedelyken raed en ter gelegentheyd der feesten van het vyftigjaerig Jubilé van den H. Rumoldus, patroon der stad, besloten een groot concours van muziekaele harmonie binnen deze stad te openen: alle muziek minnende genoótschappen van het koningryk zyn tot het zelve uytgenoodigd en de volgende pryzen voorgesteld:

AEN DE GENOOTSCHAPPEN DER STEDEN.

Voor de beste uytvoering.

Eersten prys : Eenen gouden eerpenning ter weerde van honderd en twintig guldens nederlandsch geld.

Tweeden prys : Eenen diergelyken eerpenning ter weerde van vyftig guldens.

AEN DE GENOOTSCHAPPEN DER DORPEN.

Voor de beste uytvoering.

Eersten prys : Eenen gouden eerpenning ter weerde van vyftig guldens.

Tweeden prys : Eenen zilveren eerpenning ter weerde van 30 guldens.

Burgemeester en Schepenen stellen nog bovendien de volgende pryzen voor, naer welke de genoótschappen der steden en dorpen, zonder onderscheyd, zullen mededingen.

1.° Eenen zilveren eerpenning ter weerde van dertig guldens, voor de schoonste houding.

2.° Eenen diergelyken eerpenning voor het genoótschap bestaende ten minsten uyt zestien muziekanten waer van de verblyfplaets het wydste van Mechelen zal afgelegen zyn.

Voorwaerden voor 't Concours.

Art. 1. De genootschappen der steden zullen uytvoeren,

1.° Eene *Ouverture* of wel een *Simphonie militaire.*

2.° Eene *Adagio*, *Andante* of *gevarieerde air.*

3.° Een stuk naer hunnen keus.

Art. 2. De genootschappen der dorpen zullen uytvoeren;

1.° Eene *Marche* of *Allegro militaire.*

2.° Eenen *Pas-redoublé.*

3.° Eene *Walze* of *Polonaise.*

Art. 3. De genootschappen, welke betragten mede te dingen, zullen 'er kennis van geven aen den heer C.-J.-J. TUERLINCKX, directeur president van het genootschap der muziek-minnaers te Mechelen, voor den 1 juny 1825.

Art. 4. Dynsdag den 5 july 1825 zullen de genootschappen hunne intrede in de stad Mechelen doen met slaende trommel, waeyende vaendel en *Marchen* of *Pas Redoublés* spelende (1).

Art. 5. Woensdag den 6 july 1825, dag tot het *concours* bestemd, zal eenen gemagtigden, van elk genootschap zig ten 7 ueren 's morgens op het stadhuys begeven om aldaer in bywezen van de andere gemagtigden door het lot het order, ingevolge het welk zy tot het kampen zullen geroepen zyn, bepaeld te worden.

Het *concours* zal door de genootschappen der dorpen beginnen.

Art. 6. Den zelfden dag ten acht ueren 's morgens, zullen alle de genootschappen vergaederen in de plaets welke hun zal aengewezen worden, om in *cortege*, den rang houdende welken hun by het lot bevallen is, en beurtelings *Pas redoublés* spelende, hun ter Groote-Merkt te begeven, alwaer zy voor den prys van de schoonste houding zullen bezigtigd worden, onmiddelyk na deze bezigtiging zal het concours muziekael plaets hebben op eene optreede ten dien eynde aldaer opgeregt

Het philarmonique genootschap van Mechelen zal den treyn openen, het zelve zal ook de opening van het concours doen met het eerste stuk muziek te spelen.

Art. 7. Geene muziek-genootschappen van Mechelen zullen mede kampen; men laet aen de vremde genootschappen de eer van de pryzen te behaelen.

Art. 8. Den *Jury* zal bestaen uyt vyf persoonen te benoemen door het stedelyk bestuer van Mechelen, en te kiezen onder de liefhebbers en konstenaers welke geene leden zullen zyn van eene der mededingende genootschappen (2).

Deze vyf persoonen zullen uyt hun midden eenen voorzitter kiezen. Ider genootschap zal daer eenen gemagtigden mogen byvoegen, welke nogtans maer raedgevende stem zullen hebben.

Art. 9. Ingeval van gelykheyd tusschen twee of meerder genootschappen, zal het lot tusschen deze beslissen.

Art. 10. Waer 't zaeken den prys van afgelegentheyd door twee of meerdere genootschappen waer van de verblyf-plaets even verre van de stad Mechelen is, betwist wierd, zal den zelven hun, by middel van het lot, toegewezen worden.

Ingeval van evengelykheyd voor den prys van de schoonste houding, zal men op de zelfde wyze daer toe overgaen.

Art. 11. Den *Jury* zal zyne beslissing met de beweegredens waer op de zelve gegrond is aen den Heer Burgemeester behandigen, die 'er, voor het uytdeylen der pryzen, de openbaere lezing zal van doen.

Art. 12. De pryzen zullen aen de overwinnaers den dag na het concours, ten tien ueren 's morgens, op de zelve optreede, door Burgemeester en Schepenen der stad uytgereykt worden.

De pryswinnende genootschappen zullen elk na het ontfangen van den prys die zy behaeld hebben, een stuk muziek spelen.

Art. 13. Het tegenwoordig programma zal aen de muziekminnende genootschappen toegezonden worden.

Gedaen op het stadhuys te Mechelen, den 20 december 1824.

ESTRIX.

Ter ordonnantie,

PISCAER, Secretaris.

---

(1) Aen de schikkingen in de art. 4 en 5 vermeld, zyn, by resolutie van het stedelyk bestuer van 8 april laestleden, de volgende veranderingen toegebragt:

Het concours is alsnu onwederroepelyk vastgesteld op maendag, den 4 july, wanneer de loting voór de orde ten 9 ueren des morgens zal plaets hebben.

Het zal aen de genoótschappen vry staen hunne intrede den zelven dag, voor negen ueren, oft daegs te voren van 4 tot 8 ueren des naer middags te doen. De pryzen zullen den dag daer naer, uytgedeeld worden wanneer de prael-treyn voor de tweede mael zal uytgaen; het programma is voór het overig in zyn geheel behouden geweést.

(2) Den *Jury*, ter beoordeeling van het muzikael concours benaemd, is saemen gesteld uyt de heeren *Suremont* van Antwerpen; *Egid.-C. Olivier* en *C.-J.-J. Tuerlinckx* van Mechelen; *Verrelst* van Boom en *Torra-Morell*, directeur van het korps muziekanten der 15e afdeeling voetvolk te Antwerpen.

GENOOTSCHAP DE EENDRAGT TE MECHELEN.

PROGRAMMA

Voor de groote en buytengewoonlyke Vogel-Schieting welke te Mechelen Maendag den 11 July 1825 plaets hebben zal, ter gelegentheyd der vyftig-jaerige Jubel-Feest van den H. Rumoldus, Patroon der stad.

Art. 1. De pryzen der dry Opper-Vogelen, door het Stedelyk bestuer geschonken, zullen bestaen :
N.° 1. In eenen zilveren Caffé-pot, ter weêrde van 120 guldens nederlandsch geld.
N.° 2. In eenen zilveren Thé-Pot, ter weêrde van zestig guldens.
N.° 3. In eenen zilveren Mostaert-pot en twee zilvere Zout-Vaten, ter weêrde van zes-en-vyftig guldens.

Art. 2. Elk Pelotton zal bestaen uyt zes mannen, zullende maer eenen scheut in de ronde hebben, en alvoren verpligt zyn voor iederen man te betaelen negen nederlandsche guldens, mits bekomende voor elken afgeschoten vogel eene gelyke somme, zonder korting. Niemand zal tot de schieting aenveêrd worden dan de inwoonders van 't Koningryk.

Art 3. Niemand zal meer dan eenen Opper-Vogel in eenen scheut genieten, die hy volgens zynen keus behouden zal, den overigen zal aenstonds wederom op de wip hersteld worden. Van de andere Vogels zal men 'er ten hoogsten twee in eenen scheut konnen genieten, de overige zullen, na het sluyten van het spel, onder alle de liefhebbers verlot worden.

Art. 4. Het is verboden te veranderen van pelotton, of een ander in zyne plaets te laeten schieten, op straf dat de alzoo afgeschoten Vogels zullen verlot worden, ten nadeele van de overtreders, onder de andere medeschietende liefhebbers, uytgenomen de dry Opper-Vogels, de welke aenstonds op de wip zullen hersteld worden.

Art. 5. Er zullen dry zilvere Eer-Medaillien vereerd worden:
1.° Eene aen het genoótschap komende met het grootste getal schutters van een en het zelfde genoótschap.
2.° Eene aen het genoótschap het wydste afgelegen, ten minsten zes schutters uytmaekende, van een en het zelfde genoótschap
3.° Aen het genoótschap komende met de meeste eerteekens.

Art. 6. De naer de Eer-Medaillien mededingende genoótschappen zullen, over de voorwaerden in voorgaenden artikel beroepen, een behoorlyk bewys moeten afleveren onderteekend door den heer Borgemeester hunner plaets.

Art. 7. De Opper-Vogels zullen door van ons aengestelde liefhebbers geplaetst worden.

Art. 8. Indien, door een te groot getal liefhebbers, allen de vogelen gezamentlyk op de wip niet konden geplaetst worden, zullen de zelve na vyf-en-twintig afgeschotene door andere vyf-en-twintig vervangen worden, alzoo vervolgende tot dat alle de vogelen zullen geplaetst zyn.

Art. 9. De schieting zal beginnen ten dry ueren na middag precies, en eyndigen ten acht ueren 's avonds; voor de resterende vogels zal des anderendags 's morgens het Schiet-spel erbeginnen, ten acht ueren precies, door het pelotton volgende naer dit, het welk 's avonds te voren het spel zal geschorst hebben, en ingeval van afwezendheyd de opvolgende pelottons, zullende de afwezende hunne scheuten verliezen. De schieting zal eyndigen om elf ueren voor middag, wanneer de overblyvende vogelen zullen gelot worden, om aen de liefhebbers het genoegen te geven van den Prael-treyn by te woonen, welken in den namiddag van dien dag zal uytgaen.

Art. 10. De loting voor en na het spel zal plaets hebben op eene der zaelen van het Stad-huys, alwaer de prysen der Opper-Vogels uytgereykt en de Eer-Medalien toegewezen zullen worden.

Art. 11. Den inleg zal moeten gedaen worden in handen van den heer B. Beullens, secretaris van het genoótschap, welken ten dien eynde, den dag tot de schieting bepaeld, in eene der gemelde zaelen zitten zal, van acht tot elf ueren 's morgens, na welken tydstip niemand meer tot het schiet-spel zal aenveêrd worden. Nogtans konnen de vremde genoótschappen, zulks betragtende, voor dien dag het inleg-geld vragt-vry toezenden, en de naemen hunner medeschietende leden opleveren aen bovengemelden heer Beullens, in de Antwerpsche-straet, wyk A, n.° 238, waer van hun een beken-schrift zal afgeleverd worden.

Art. 12. De vremde liefhebbers zullen zich met hunne eerteekens op het stad-huys verzaemelen, om byte-woonen de loting welke aldaer ten 11 1/2 ueren voor middag plaets hebben zal, tot het bepaelen van het orde in het welk ieder pelotton beurtelings tot de schieting zal geroepen worden ; en om van daer zig in *cortege* ter plaets der schieting te begeven.

Art. 13. De schieting zal geopend worden door dry Eerscheuten van den Ed. Agtb. Heer Borgemeester, en losbranden van het geschut.

Art. 14. Voor alle de hier in niet uytgedrukte gevallen zal men zig naer de gewoone in gebruyk zynde schiet-reglementen en naer de beslissing, der twee door ons aengestelde commissarissen met dry der oudste vremde liefhebbers, te geven, zonder tegenzegging, moeten gedraegen.

Gedaen te Mechelen den 7 April 1825.

Den President van het Genootschap van den Edelen Handboog de Eendragt te Mechelen.

E. BRANDTS.

PROGRAMMA.

Maetschappy van Mechelen ter aenmoediging der Schoone Konsten, onder de bescherming van Z. K. H. den Erfprins der Nederlanden. --- Generaele Tentoonstelling van 1825.

De Maetschappy heeft voor dit jaer 1825 eene generaele Tentoonstelling besloten.

Kragtige beweegredens hebben haer het gewoonelyk tydstip een jaer doen verschuyven.

De plegtigheden van de groote Jubel-Feest onzer stad, welke in de maend July van het gemeld jaer zullen gevierd worden, zyn haer als eene al te gunstige gelegenheyd voorgekomen om de zelve niet waer te neémen. Het tydstip dier plegtigheden moet op onze Tentoonstelling den allervoordeeligsten invloed hebben, en noodzaeckelyk haeren luyster vermeerderen. Die buytengewoonelyke omstandigheyd zal ons de middels bezorgen om verscheydene maetregels, in 't voordeel der Konstoeffenaers genomen, ten uytvoer te brengen; en eyndelyk zy zal ons eene grootere verzameling van fondsen aenbieden, tot het inkoopen van tentoongestelde voorwerpen geschikt.

Standvastig volherdende in 't betragten van het oogwit en het volgen der regels welke zy zich heéft voórgeschreéven, heéft de Maetschappy het zich wederom eene pligt gerekend alle mogelyke middels in 't werk te stellen, om haere toekomende Pronkzael byzonder belangryk te maeken, en 'er aen de Konstoeffenaeren alle de wenschelyke voordeelen van te verzekeren: zy derft zich vleyen dat van hunnen kant de heeren Konstoeffenaeren door nieuwe poogingen de geéne zullen beantwoorden, welke de Maetschappy onophoudelyk aenwend tot luyster en voorspoed der schoone konsten.

PROGRAMMA.

Art. 1. De Tentoonstelling zal aenvang neémen op den 25 van de maand Juny en eyndigen op den 25 july 1825; geduerende dien tyd zal de zael dagelyks geopend worden van 10 ueren tot middag, en van 4 tot 6 ueren na noen.

Art. 2. Er zullen aenveêrd worden allerley Konststukken van levende meesters, behalven de geéne die in de zael te Mechelen reeds hebben geplaetst geweést, of welke aen de goede zeden zouden tegenstrydig zyn.

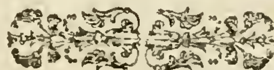
Art. 3. De voortbrengsels tot de toonzael geschikt zullen vragt-vry voor den 10 Juny 1825 op het Stadhuys moeten besteld worden.

Art. 4. Op dat de beschryving der konstwerken by tyds zou konnen gedrukt wezen, worden de Konstoeffenaers en Liefhebbers aenzogt vragtvry, ten minsten veertien dagen voor de opening, te schryven aen M. Vervloet, Secretaris der maetschappy, en hem op te geéven hunne naemen, wooningen, eenen uytleg hunner stukken, alsmede de gelegenheyd met de welke zy wenschen dat hun de zelve, na het sluyten der zael, terug gezonden worden.

Art. 5. Men zal tot bewaering der tentoongestelde stukken alle behoorlyke zorg en maetregels gebruyken.

Art. 6 De persoonen die zouden verlangen hunne werken te verkoopen zyn verzogt van derzelver pryzen in hunne brieven te merken.

Den Burgemeester, Voorzitter der Maetschappy,
ESTRIX.
Den Secretaris, lid van het bestuer,
Vervloet.

144